

Majandusaasta aruanne 2005

01.01.2005–31.12.2005

Asutuse nimetus: Riigikontroll

Asutuse registrikood: 74000056

Aadress: Narva mnt 11a, 15013 Tallinn

Telefon: 640 0700

Faks: 661 6012

Elektronpost: riigikontroll@riigikontroll.ee

Tegevjuht: Mihkel Oviir

Audiitor: AS Deloitte Audit Eesti

Sisukord

1.	RIIGIKONTROLI PÕHITEGEVUS	5
1.1.	Struktuur	8
1.2.	I auditiosakond.....	9
1.3.	II auditiosakond.....	11
1.4.	III auditiosakond	13
1.5.	IV auditiosakond.....	16
1.6.	Riigikontrolli auditid 2005. aastal	19
1.7.	Personal.....	23
1.8.	Rahvusvahelised suhted	25
2.	RIIGIKONTROLI RAAMATUPIDAMISE AASTAARUANNE	27
3.	RIIGIKONTROLÖRI KÕNED JA VASTUSED RIIGIKOGU LIIKMETE PÄRINGUTELE	39
	Probleemidest riigi vara kasutamisel ja säilimisel 2004. aastal	39
	Riigikontrolöri vastused kirjalikele küsimustele, mis puudutasid Põhja Politseiprefektuuri 2003. a sõlmitud rendilepingut ASiga Kalev ja Lõuna Politseiprefektuuri 2004. a sõlmitud rendilepingut ASiga Tartu KEK.....	45
	Riigikontrolöri vastus Riigikogu Isamaaliidu fraktsiooni liikmete arupärimisele seoses nn suhkrutrahviga	48
	Riigikontrolöri vastus Riigikogu liikme Peeter Kreitzbergi 29.09.2005. a esitatud arupärimisele..	51
4.	HINNANG RIIGIKONTROLI SISEKONTROLLISÜSTEEMI KOHTA	56
5.	ALLKIRJAD MAJANDUSAASTA ARUANDEL.....	57
6.	AUDIITORI JÄRELDUSOTSUS.....	59

Austatud lugeja!

Riigikontroll töötas ka 2005. aastal selle nimel, et tuua riigile reaalselt kasu asjatundlike tähelepanekute, järelduste ja soovitude kaudu. Maksumaksjatel on õigus olla meie vastu väga nõudlik. Maksumaksja tahab selle raha eest, mida Riigikontrolli ülalpidamiseks kulutatakse, saada ka tulemusi, mis on seda raha väärt.

2005. aasta tööplaani koostamisel sai iga osakonnaga peetud põhjalikke kõnelusi, et välja sõeluda just need võimalikud auditid, millest riigile käesoleval aastal kõige enam tulu tõuseks. Ühiskondlik ootus on meie paljude kriteeriumide hulgas olulisel kohal. Nendest kõnelustest jäi mulle mulje, et aastaga on astutud mitu sammu selles suunas, et tunda oma auditeeritavat, inimesi ja poliitikat, on hangitud teadmisi, miks see või teine asi on lahendatud nii või naa. Meil on vaja pöörata rohkem tähelepanu analüütilisele tööle.

Siiski on nendest seni astutud sammudest vähe. Seda on selgelt tunda. Aga ma mõistan ka, et seda baasi, mille tekkimiseks on vaja palju aastaid, ei ole võimalik kiiresti luua. Ja inimesi. Häid inimesi. Neid meil on ja neid tuleb juurde. Mul on ka hea meel, et varasematel aastatel aset leidnud inimeste väga tihe vahetumine on peatunud. See on tähtis, sest audiitori nagu ka mis tahes muus ametis on ülimalt oluline osa ajaloolisel mälul. Mäluta audiitor on nagu mankurt – abitu ja mõttetu.

Paljud inimesed meie majas tegid 2005. aastal oma elu esimest, teist või kolmandat auditit. See on kahtlemata meie organisatsiooni eripära, mis mujal maailmas oleks raskesti mõistetav. Aga meie olukord on juba selline ja seetõttu tuleb meil topelt pingutada. Loodan, et kõik, kel aastatega rohkem kogemust ja teadmisi kogunenud, saavad meie noori kolleege nõu ja jõuga toetada. Audiitoriks saadakse aastatega, ja meie kohus on olla selle tee valinud inimestele abiks.

2004. aastal otsustasin muuta Riigikontrolli senise auditiliikidepõhise struktuuri ministeeriumide-põhiseks. 2005. aasta oli esimene täisaasta, kui uus struktuur kehtis. Et olla suuteline auditeeritavatele andma asjatundlikku nõu, peavad ka nõuandjad ise vastavat valdkonda tundma – uus struktuur aitab audiitoritel oma tegevusvaldkonda süveneda. Ainult sel juhul on Riigikontrolli ettepanekud asjatundlikud, neist on tõeliselt kasu ja me saame üheskoos riiki paremaks muuta.

Meie ressursid on piiratud, nagu on piiratud kõik meie väikeses riigis. Seetõttu tuleb ka meil keskenduda olulisele ja mitte killustada oma tähelepanu. Kribu-krabu taha takerdumine ei lase keskenduda suurtele tervikküsimustele, mis on riigielus esmatähtsad ja kuhu lähevad sajad miljonid või isegi miljardid.

Me vaatame üldjuhul minevikku sedavõrd, kuivõrd see on vajalik tulevikku suunatud otsustuste paremaks tegemiseks. Igast auditist peab olema võimalik saada järeldusi tulevikukäitumiseks. Siis on sel väärtus ja selle auditi tegemiseks kulunud raha on läinud asja ette.

Ma loodan, et me suudame tänavu senisest rohkem tõusta nii-öelda asjade kohale, vaadata tervikut.

Mihkel Oviir
riigikontrolör

1. Riigikontrolli põhitegevus

Kellele töötab Riigikontroll?

Riigikontroll on maksumaksja huvides ja palgal tegutsev sõltumatu audiitor, kelle ülesandeks on uurida, kuidas riik ja kohalikud omavalitsused on maksumaksja raha kulutanud ning mida selle eest talle pakkunud. Riigikontrolli töötulemused on suunatud eelkõige Riigikogule, valitsusele ja avalikkusele.

Valitsusega on Riigikontrollil kõige tihedamad töösuhted. Mis tahes aruannet, tegevust või sõlmküsimumst auditeerides käsitleme seda alati kellegi omana, kellegi vahetu kohustusena muretseda ja vastutada. Muidugi on vahetuimalt kohustatud auditeeritava asutuse või ettevõtte juht, kuid juba mitu aastat oleme rõhutanud ministri vastutuse põhimõtet. Peame enesestmõistetavaks, aga ka tõhusaks kitsaskohtade lahendamise viisiks, kui teeme enamiku ettepanekuid valitsemisala kõrgeimale juhile, kes ka siis, kui tal pole probleemiga n-ö isiklikku seost, on ikkagi lõppvastutaja kogu ministeeriumi valitsemisalas toimuva eest. Ministril on ka hoovad lahendada probleeme süsteemselt: mitte ainult oma asutuse juhtimisnüansse lihvida, vaid viia asju valitsusse arutada; anda välja paremaid korraldusi ja määrusi, mis mitme asutuse tööd reguleerivad; algatada seaduseelnõusid.

Kui Riigikontroll ja ministrid on diskussiooni-, ka vaidluspartnerid, kelle ülesanne on teha tööd selle huvides, et riik ajaks maksumaksja asju võimalikult hästi ja säästlikult, siis Riigikogu on nii diskussiooni kujundaja kui ka vahemehe rollis. Ühelt poolt annab ta seadustega diskuteerimiseks raamid, teisalt hindab Riigikontrolli infole tuginedes, kuidas valitsus on riigi raha kulutades rahvaesindajate tahet ehk seadusi järginud. Sealjuures ei huvita Riigikontrolli mitte ainult tegevuse formaalne vastavus seadustele, vaid samavõrra ka see, kas seadused ja valitsuse tegevus on piisavad, et tagada raha sihipärane ja otstarbekas kasutamine ning selline aruandlus, mis annaks kulutamisest adekvaatse pildi. Niisiis on suhtlemisel Riigikoguga eesmärgiks teha ettepanekuid riigi juhtimise (s.o eelkõige maksumaksja raha kasutamise) parandamiseks. Riigikontrolli pädevuses pole kedagi karistada, samuti ei teosta ta ise võimu, vaid abistab ettepanekuid tehes neid, kes otsuseid vastu võtavad.

Aasta jooksul tehtud auditite põhjal koostab Riigikontroll igal aastal Riigikogule esitamiseks kokkuvõtliku aruande – ülevaate riigi vara kasutamise ja säilimise kohta eelmisel eelarveaastal. See on Riigikontrolli põhiseaduslik kohustus.

Maksumaksja on ses suhteahelas mõistagi kõige enam omaniku rollis – temata poleks raha, mida kulutada, temata ei saaks kulutamist kontrollida ega kumbagi – ei kulutamist ega kontrollimist – arvustada. Kuna sõltumata teemast on küsimus tegelikult alati maksumaksja ehk omaniku rahas, siis jõuavad veebilehe ja ajakirjanduse vahendusel avalikkuse ette ka Riigikontrolli audititulemused.

Nii põhiseadus kui ka Riigikontrolli seadus deklareerivad Riigikontrolli sõltumatu institutsioonina, kes otsustab ise oma auditite tegemise, nende aja ja iseloomu. Riigikontroll ei ole aga huvitatud sõltumatusest sel määral, et temast midagi ei sõltuks. Endale seatud kriteeriumide raames (teha auditid, mille tulemusi oleks võimalik üldistada valitsussektorile laiemalt; võimalikult suur kodanike arv, keda teema oluliselt mõjutab; raha hulk) oleme valmis kaaluma nende soove, kellele töötame. Peamiselt selguvad audititeemad siiski seire tulemusena. See tähendab süstemaatilise teabe kogumist Riigikontrolli huviorbiidis olevate eluvaldkondade kohta, et saada ülevaade probleemidest ja riigi tegevusest nende lahendamisel. Peale uute audititeemade otsimise jälgime asjade käiku ka juba auditeeritud teemade puhul, võttes plaani järelauditi.

Riigikontrolli-taoliste institutsioonide kohta kasutatakse rahvusvahelises pruugis väljendit “kõrgeim kontrolliasutus” (*supreme audit institution*), mis tähendab peale põhitegevuse, auditite, kaasaraäkimist ka avaliku sektori muus kontrollitegevuses. Riigikontrolli audiitorid nõustavad ametnikke juhtimise, raamatupidamise, sisekontrollisüsteemide ja -auditi arendamisel. Kokkuvõttes ikkagi selle nimel, et kontrolli all oleks võimalikult väikeste kulutustega võimalikult suures ulatuses maksumaksja raha.

Finantsauditi olemus

Riigieelarve seadus sätestab Riigikontrolli kohustuse anda hinnang Vabariigi Valitsuse koostatud riigieelarve täitmise aruande kohta. Selle aruande kohta arvamuse ettevalmistamine on olnud finantsauditi osakonna kohustus ning selle ülesande täitmiseks planeerisime ja korraldasime finantsauditeid selliselt, et auditeeritud saaksid riigi seisukohast olulisemad rahavood, varad ja kohustused. See tähendas finantsauditeid nii ministeeriumides ja nende allasutustes kui ka riigi asutatud sihtasutustes, riigi osalusega äriühingutes jne.

Riigikontroll lähtub auditite tegemisel INTOSAI (Kõrgeimate Kontrolliasutuste Rahvusvaheline Organisatsioon) auditistandarditest, mille järgi koosneb finantsaudit

- raamatupidamise aastaaruande auditist, mis sisaldab arvamust finantsaruannete kohta;
- seaduslikkuse auditist, kus vaadatakse tehingute õiguspärasust, st hinnatakse kohaldatavatest seadustest ja määrustest kinnipidamist (vastavusnõuete täitmist).

Raamatupidamise aastaaruannet auditeerides soovime aruande lugejale anda kindlust, et aastaaruanne kajastab õigesti aruandva üksuse tegevust perioodi jooksul ja finantsolukorda perioodi lõppedes. Tehingute seaduslikkuse auditeerimisel hindame, kas auditeeritav on oma majandustegevuses kinni pidanud tema tegevusele kohaldatavatest olulisematest õigusaktidest.

Samuti toome hinnangut andmata välja auditi käigus tehtud tähelepanekud finantsjuhtimise ja sisekontrollisüsteemide kohta.

Tulemusauditi olemus

Tulemusauditi eesmärk on anda Riigikogule, valitsusele ja avalikkusele igakülgset teavet avaliku sektori tegevuses esinevate vajakajäämistele kohta ning suunata vastutavaid ametnikke nendega tegelema. Ent Riigikontroll ei piirdu üksnes puuduste sedastamise ja iseloomustamisega, vaid püüab analüüsida ka probleemide põhjusi ning pakkuda ideid nende ületamiseks. Samuti on tulemusauditi eesmärgiks tuvastada parimaid halduspraktikaid ja aidata kaasa nende levimisele.

Tulemusauditi ja selle aluseks oleva seiretegevuse objektiks on igapäevaelus ilmnevad probleemid ja avaliku sektori tegevus nende lahendamisel. Seejuures püüab Riigikontroll keskenduda probleemidele, mis mõjutavad pikaajaliselt paljusid inimesi ning mille puhul on alust oletada süsteemseid puudusi riigi tegevuses. Vältides poliitikasse sekkumist, arvestatakse tulemusauditi teemade valikul ka seda, kas valitsus on uuritava probleemi lahendamiseks üldse midagi teinud või teha plaaninud. Samas võidakse auditeerida ka probleemi, mille suhtes valitsusel küll konkreetne tegevuskava puudub, kuid mis on oluline mõne üldisemal tasemel määratletud riikliku eesmärgi saavutamiseks.

Tulemusaudit keskendub kolmele aspektile – säästlikkusele, tõhususele ja mõjususele.

Säästlikkust (eesmärkide saavutamiseks tehtavate kulutuste minimeerimist) Riigikontroll üldjuhul eraldi ei hinda, küll aga võidakse hinnanguid säästlikkuse kohta anda tõhusust uurides.

Tõhusust hinnates analüüsib Riigikontroll avaliku sektori hallatavaid protsesse – kas ja kuidas oleks samade ressurssidega võimalik tegevuse tulemit suurendada või saavutada sama väiksemate kuludega.

Mõjusust hinnates analüüsib Riigikontroll järgmist:

- õigusaktides ja planeerimisdokumentides deklareeritud eesmärkide saavutamist;
- tegevusega tegelikult saavutatud mõju võrrelduna soovitud mõjuga (kui mõju kajastav info puudub või on ebapiisav, püütakse vajalikku teavet ise koguda).

Riigikontrolli huvitab ka see, millised on tõhususe ja mõjususe eeldused. See tähendab analüüsi, kas avalik sektor lähtub oma tegevuste planeerimisel ja elluviimisel heast juhtimistavast ning arvestab ühiskonna vajadustega. Uurida võidakse ka seda, kas valitsusel on teatud ühiskondliku eesmärgi saavutamiseks üldse mingi sihipärane tegevus, kuidas see on kujunenud, kas ja kuidas see haakub valitsuse teiste tegevustega ning kas seda juhitakse piisaval määral. Suurt tähelepanu pööratakse kulusid, tulemit ja mõju iseloomustava aruandlusinfo olemasolule ja usaldusväärsusele.

1.1. Struktuur

Riigikontrolli struktuur 2005. aastal oli järgmine:

I auditiosakond auditeerib Rahandusministeeriumi valitsemisala, Välisministeeriumi, Riigikantseleid ning põhiseaduslikke institutsioone. Peakontrolör on **Ines Metsalu**.

II auditiosakond auditeerib Justiitsministeeriumi, Kaitseministeeriumi ja Siseministeeriumi valitsemisala ning maavalitsusi. Peakontrolöri ülesandeid täitis osa aastast Riigikontrolli direktor Tõnis Saar. 2005. aasta sügisel asus peakontrolöri ametisse **Ülle Madise**.

III auditiosakonna ülesanne on auditeerida Haridus- ja Teadusministeeriumi, Kultuuriministeeriumi ning Sotsiaalministeeriumi valitsemisala. Peakontrolör on **Jüri Kõrge**.

IV auditiosakonna audiitorite hoole all on Keskkonnaministeeriumi, Majandus- ja Kommunikatsiooniministeeriumi ning Põllumajandusministeeriumi valitsemisala. Peakontrolör on **Olav Lüüs**.

Riigikogu võttis 11.05.2005. a vastu Riigikontrolli seaduse ja kohaliku omavalitsuse korralduse seaduse muutmise seaduse, mis andis Riigikontrollile majanduskontrolli õigused kohalike omavalitsusüksuste suhtes sõltumata sellest, kas tegu on riigi või munitsipaalvaraga. Munitsipaalvara osas piiras seadusandja kontrolli ulatust õiguspärasuse kontrolliga, et tagada kooskõla põhiseaduse §-st 154 tuleneva kohaliku omavalitsuse autonoomia põhimõttega.

Justiitsministeeriumi hinnangul aitab Riigikontrolli järelevalve kohalike omavalitsusüksuste üle kaasa kontrolli tugevdamisele avaliku sektori raha õiguspärase ja otstarbeka kasutamise üle. Samuti aitab järelevalve tugevdamine kaasa korruptsiooniohu vähendamisele ning võimalike korruptsiooni-juhtumite avalikustamisele.

President Arnold Rüütel kirjutas 31.05.2005. a Kadriorus alla otsusele kuulutada välja Riigikogus 11.05.2005. a vastu võetud Riigikontrolli seaduse ja kohaliku omavalitsuse korralduse seaduse muutmise seadus. Seadust välja kuulutades märkis riigipea, et on oluline soodustada kohalikes omavalitsustes heaperemeheliku ja vastutustundliku mõttelaadi tugevnemist. “Ka siis, kui riigi keskvalitsuse mõju kohalike omavalitsuste suunas tugevneb, jääb kohalik tasand kõige kodanikukeskemaks. Kohaliku omavalitsuse tegevusest sõltub kõige otsesemalt inimeste elukeskkonna kvaliteet ja sotsiaalse turvalisuse tase,” sõnas president.

Seadus jõustus 1.01.2006. aastal. 2005. aastal tegi Riigikontroll ettevalmistusi uue, V osakonna loomiseks, et olla valmis uuteks kohustusteks, mida Riigikogu meile ülesandeks tegi. V osakonna peakontrolöriks nimetas riigikontrolör **Krista Aasa**.

1.2. I auditiosakond

I auditiosakonna auditeeritavateks on Rahandusministeerium, Välisministeerium, Riigikantselei ja põhiseaduslikud institutsioonid.

Auditiosakonna loomisel 2004. aasta detsembris töötas osakonnas 7 inimest, 2005. aasta lõpuks kasvas osakond 11-liikmeliseks.

2005. aastal oli I auditiosakonnal käsil 17 auditit, millest lõpetati 13 ning 4 auditit lõpevad 2006. aastal. Lisaks osaleti ühiselt IV auditiosakonnaga ühes *ad hoc* auditis (“Eesti riigiasutuste tegevus Euroopa Liiduga liitumise ajaks üleliigsete suhkrugarude tekkimise vältimiseks”). Audititulemustena koostatud kontrolliaruanded on olnud arutusel riigieelarve kontrollikomisjonis ning kontrolliaruanne riigi koondaruande kohta rahanduskomisjonis.

Auditeeriti valdavalt riigiasutusi, ühel juhul riigile kuuluva äriühingu tegevust (Riigi Kinnisvara AS) ning ühel juhul kohaliku omavalitsuse tegevust. Korraldati finantsauditeid, auditeeriti riigihangete korraldust, EL abirahade kasutamist ning Rahandusministeeriumi tegevust struktuurifondide ning Ühtekuuluvusfondi rakendusasutuste ja -üksuste akrediteerimisel ning Riigi Kinnisvara ASi tegevuse tõhusust bürooruumide haldamisel. I auditiosakonna ülesandeks oli auditeerida riigi majandusaasta koondaruande õigsust ja tehingute seaduslikkust, audit valmis koostöös teiste auditiosakondadega.

Koostöös Riigikontrolli metoodika, planeerimise ja aruandluse teenistusega on osakonna audiitorid tegelenud audititulemuste materjalide täiendamise ja oluliste osade osalenud koolitajatena majasisestel koolitustel.

Olulisemad audititulemused

Riigikontroll on seadnud oma eesmärgiks, et riigi finantsarvestus oleks korras ja õige ning et riigi majandustehingud oleksid seadustega kooskõlas ja nõuetekohaselt dokumenteeritud ja avalikustatud.

I auditiosakond auditeeris raamatupidamist ja tehingute seaduslikkust neljas põhiseaduslikus institutsioonis, kahes ministeeriumis, Riigikantseleis ja kahes riigiasutuses. Raamatupidamise aastaaruandeid auditeerides soovime aruande lugejaile anda kindlust, et aastaaruanne kajastab õigesti aruandva üksuse tegevust perioodi jooksul ja finantsolukorda perioodi lõppedes.

Tehingute seaduslikkuse auditeerimisel hindame, kas auditeeritav on majandustegevuses kinni pidanud tema tegevusele kohaldatavatest olulisematest õigusaktidest. 2005. aastal tehtud audititulemusena saame väita, et raamatupidamisarvestus oli auditeeritud asutustes korraldatud heal tasemel ning riigi raamatupidamise üldeeskirja rakendamine on õnnestunud ilma suuremate probleemideta.

“Riigikontrolli kontrolliaruanne riigi 2004. majandusaasta koondaruande kohta”

Riigieelarve seaduses on sätestatud Riigikontrolli kohustus anda hinnang riigi majandusaasta koondaruande õigsuse ja tehingute seaduslikkuse kohta. 2005. aasta oli esimene aasta, kus I auditiosakonna eestvedamisel valmis kontrolliaruanne riigi koondaruande kohta. Riigikontroll jättis hinnangu riigi 2004. aasta koondaruande õigsuse ja tehingute seaduslikkuse kohta avaldamata seoses puudustega raamatupidamise arvestuses ja kontrollisüsteemis.

Riigikontrolli kontrolliaruanne peaks olema huvitav lugemismaterjal neile, kes soovivad teada, millised ministeeriumid on oma raamatupidamisega hästi hakkama saanud ning millistes ministeeriumides on kõige enam probleeme. Kontrolliaruandes tegime ettepanekuid rahandusministrile raamatupidamise arvestuse ja sisekontrollisüsteemide täiustamiseks, auditimudeli vastavusse viimiseks rahvusvaheliselt aktsepteeritud auditeerimise põhimõtetega, riigieelarve seaduse muutmiseks ja avaliku sektori tegevusaruandluse arendamiseks. 2006. aasta audititulemustes kavatseme veenduda, et rahandusminister, kes on Riigikontrolli ettepanekuid toetanud, on asunud neid ka teoks tegema.

“Riigi Kinnisvara ASi tegevus bürooruumide üürimise korraldamisel”

2005. aastal auditeerisime Riigi Kinnisvara ASi tegevust bürooruumide haldamisel. Auditi põhijäreldused leidsid kajastamist Riigikontrolli iga-aastases ülevaates riigi varade kasutamise ja säilimise kohta. Riigikontroll tuvastas, et Riigi Kinnisvara ASi loomisel büroohoonete kohta seatud eesmärk on täitmata. Kehtestamata on büroopindade üürihinna kujundamise põhimõtted, mille tõttu kujuneb iga riigiasutuse jaoks üürihind kokkuleppeliselt, mitte üheselt arusaadavate kriteeriumide alusel ning ei ole võimalik planeerida büroopindade kulu eelarvet riigi tasandil. Puudub ka korrektne info eelarvestamise teise komponendi – riigiasutuste kasutuses oleva büroopinna kogusuuruse kohta.

Senised uuringud näitavad, et büroopinna suurus ametniku kohta varieerub väga palju (5–38 m²) ja riigiasutused kasutavad keskmiselt bürootöötaja kohta 30% rohkem pinda kui eraettevõtted. Seoses auditis leitud puudustega tegi Vabariigi Valitsus rahandusministrile ülesandeks esitada valitsusele ülevaade äriühingu senisest tegevusest ning edasistest arengusuundadest. Senini ei ole küsimustele lahendusi leitud ning Riigikontroll jätkab riigi kinnisvaraga seonduva auditeerimist ka 2006. aastal.

2006. aastal peab I auditiosakond olulisteks teemadeks Euroopa Liidu abirahade kasutamise ja maksutulude auditeerimist ning jätkuvalt soovime teha ettepanekuid riigi finantsaruandluse kvaliteedi tõstmiseks.

Ines Metsalu

I auditiosakonna peakontrolör

1.3. II auditiosakond

II auditiosakond auditeerib Justiitsministeeriumi, Kaitseministeeriumi ja Siseministeeriumi valitsemisala ning maavalitsusi. 2005. aastal töötati II auditiosakonnas 19 auditiga, neist kolm lõpevad 2006. aastal.

Olulisemad audititulemused

Finantsauditid on kaasa aidanud avaliku sektori raamatupidamisarvestuse jätkuvale arengule, mille tulemusena on avaliku sektori finantsaruandlus märgatavalt paranenud. Auditeerimistegevuses on pööratud suuremat tähelepanu finantsjuhtimise- ja sisekontrolli süsteemile ning tehtud ettepanekuid probleemide lahendamiseks.

Raamatupidamise korraldus, majandustegevus ja tehingute seaduslikkus

Lisaks Justiitsministeeriumi, Kaitseministeeriumi ja Siseministeeriumi valitsemisalade 2004. aasta raamatupidamise korraldusele ja tehingute seaduslikkusele auditeeriti 2005. aastal eraldi Saaremaa Maavalitsuse ja tema hallatavate asutuste raamatupidamisarvestuse korraldust, Piirivalve Lennusalga raamatupidamise korraldust ja majandustegevust, Üksik-sidepataljoni raamatupidamise korraldust ja majandustegevust, Mereväe Staabi raamatupidamise korraldust ja majandustegevust, Tartu Vangla raamatupidamise korraldust ja majandustegevust ning Keskkriminaalpolitsei raamatupidamise korraldust ja majandustegevust.

Piirivalve Lennusalgas on käesolevaks ajaks korrigeeritud riigivara arvestust ja tellimuslendude omahinna kalkulatsioone; **Tartu Vanglas** on viidud sularahakäive miinimumini; **Saaremaa Maavalitsus** on parandanud põhivara ja majandustegevusest laekuvate tulude arvestust; **Üksik-sidepataljon** täiendas Riigikontrolli ettepanekute täitmiseks raamatupidamise sise-eeskirja, väeosa ülem määras isiku, kes vastutab lepingute sõlmimise eest jne. Nimetatud muudatused aitavad kindlustada riigivara säilimist ja kõikide majandustegevusest laekuvate tulude laekumist riigieelarvesse.

E-Arsenali majandustegevuse audit juhtis tähelepanu sellele, et ettevõtte töötab planeeritud kahjumiga, mistõttu tema tegevuse jätkamine senisel moel tekitab riigile kahju. Pärast Riigikontrolli auditit (kontrolliaruanne 21.03.2005. a) hakkas Kaitseministeerium alates 2005. a aprillist korraldama ettevõttes muudatusi selleks, et E-Arsenal ümber struktureerida. 2005. aasta suveks oli ASi E-Arsenal nõukogu ja juhatus välja vahetatud. 2005. aasta mais vastas kaitseminister Riigikogu riigieelarve komisjoni järelepärimisele ASi E-Arsenal edasise saatuse kohta, et kuna äriühing on Eesti kaitsetööstuse üks olulisemaid sümboleid, siis seetõttu ei saa toetada aktsiaseltsi endise nõukogu plaani äriühing võõrandada. Kaitseministeerium leiab, et aktsiaseltsi E-Arsenal tegevus tuleb radikaalselt ümber kujundada.

Mereväe Staabi auditeerimisel tuvastati sisekontrollisüsteemi puudulikkus, ebapiisavalt dokumenteeritud ehituskulud ja vead palgaarvestamisel. Alustatud on protseduuride ja eeskirjade väljatöötamist laevade kütusekulu kontrollimiseks.

Eraldi teemana analüüsiti **Justiitsministeeriumi, Kaitseministeeriumi ja Siseministeeriumi tegevust riigile kuuluvate hoonete haldamisel**. Käesolevaks ajaks on ministeeriumidel olemas tegevuskava riigile mittevajalikest ja kahju toovatest hoonetest vabanemiseks ning seda kava täidetakse. Keskkonnaministeeriumi, Siseministeeriumi ja Riigikogu riigieelarve kontrolli komisjoni tähelepanu juhiti vajadusele likvideerida nafta jääkreostuskolded Kopli poolsaarel.

Eesti rahvusvahelise kohustuse täitmiseks auditeeriti **Balti Kaitsekolledži** 2004. aasta majandusaasta aruannet, nõudes tehingute õigeaegset ja täielikku dokumenteerimist.

“Tulekahjude ärahoidmine eluhoonetes”

Auditi tulemusel mõeldi veel kord läbi järelevalve ja ennetusmeetmete süsteem, et saavutada olemasolevate ressurssidega paremaid tulemusi tuleõnnetuste ärahoidmisel.

“Kohtuekspertiisi järjekorrad”

Kohtuekspertiisi järjekordade ülemäärase pikkuse põhjuste selgitamisel leiti, et järjekorras oli umbes tuhat ekspertiisi, mille vajalikkus oli ebaselge, paljudel juhtudel oli ekspertiisi määramise aluseks olnud kohtumenetlus juba lõpetatud. Riigikontrolli töö tulemusena korraldab Riigiprokuratuur ekspertiisimääruste inventuuri, mittevajalikud ekspertiisitellimused on tühistatud või tühistamisel. Ekspertiisijärjekordade pikkuse üheks põhjuseks oli ka ekspertiisimääruste halb kvaliteet, auditi tulemusel on parandatud ekspertiisimääruste kvaliteedikontrolli. Siseministeerium ja Justiitsministeerium teevad eeltööd ekspertiisiasutuste liitmiseks.

“Riigikontrolöri vastus Riigikogu liikme Peeter Kreitzbergi arupärimisele politseile ruumide üürimise asjus Tallinnas ja Tartus”

II auditiosakond koostas vastuse Peeter Kreitzbergi arupärimisele politseile ruumide üürimise asjus Tallinnas ja Tartus. Arupärimisele vastates rõhutas riigikontrolör, et riigiasutustele ruumide üürilevõtmise otsus peab põhinema analüüsil ning kogu otsustusprotsessi peab saama tagantjärele hinnata. Ainult nõnda on otsustavatel ametnikel võimalik vältida korruptsiooni- ja riigile kahjuliku otsuse tegemise kahtlusi.

Ülle Madise

II auditiosakonna peakontrolör

1.4. III auditiosakond

III osakonna auditeerida on Haridus- ja Teadusministeeriumi, Kultuuriministeeriumi ning Sotsiaalministeeriumi valitsemisala. Nende 3 ministeeriumi valitsemisala kulud moodustavad pisut üle poole riigieelarve kuludest, suuremad kulud on ravikindlustuseks ja pensionide maksmiseks. Suur osa auditeeritavatest on avalik-õiguslikud juriidilised isikud ning riigi asutatud sihtasutused.

Osakonna koosseisus oli 2005. aasta lõpu seisuga 18 ametnikku – 14 audiitorit, 3 auditijuhti ja peakontrolör.

2005. aastal oli töös 36 auditit, neist lõpetasime 25. Kõik kontrolliaruanded saatsime Riigikogu riigieelarve kontrolli komisjonile. Mitmel juhul informeerisime lõppenud audititulemustest Riigikogu alalisi komisjone, kes vajaduse korral korraldasid ka audititulemuste arutelusid.

Enamik lõppenud audititest olid finants(vastavus)auditid. Neist 3 käsitlesid ministeeriumide 2004. a raamatupidamisarvestuse korraldust ja tehingute seaduslikkust ning korraldati eesmärgiga anda Riigikontrolli tasemel arvamus riigi majandusaasta koondaruande. Ülejäänud auditite käigus hinnati kas konkreetse riigiasutuse või omaette juriidilise isiku majandustegevust või riigieelarves ettenähtud rahaeraldise kontrollisüsteemi ning rahakasutuse seaduslikkust (nt õpilaskodude tarbeks või õppetootuste maksmiseks ettenähtud eraldised).

Enamikul juhtudel olid auditeeritavateks riigiasutused, oma audititega hõlmasime aga ka mitmete riigi asutatud sihtasutuste (SA Eesti Draamateater, SA PERH, Maaelu Edendamise SA, SA Innove) ja avalik-õiguslike juriidiliste isikute (Eesti Kunstiakadeemia, Eesti Haigekassa) tegevuse.

Olulisemad audititulemused

“Kvaliteedi tagamine kutsehariduses”

Kutsehariduse kvaliteedi hindamisel keskenduti auditis ettevõtjate rahulolule ja kaasatusele ning käsitleti nii Haridus- ja Teadusministeeriumi tegevust kui ka 12 kutsekoolis õppekvaliteedi parandamiseks rakendatud meetmeid. Audititulemusteks peamiseks järelduseks oli, et kutseõppe kvaliteet on väga ebahütlane ning sõltub palju piirkonnast, koolist ja õpetatavast erialast. Ministeeriumil koordineerijana on veel palju ära teha, et kutseõppe kvaliteet muutuks ühtlasemaks: töötada välja akrediteerimissüsteem, koguda paremini infot õppe katkestanute, töötuks jääjate ja ettevõtjate rahulolu kohta, töötada välja riiklikud õppekavad, täpsustada kutsekoolide nõukogude rolli ja vastutust.

Pärast audititulemuste lõppu on vastu võetud “Eesti kutseharidussüsteemi arengukava aastateks 2005–2008”, mille ühe peaesmärgina on nimetatud ka kutseõppe kvaliteedi parandamist, mis tooks kaasa kutsehariduse maine tõusu, õppijate arvu kasvu ja lõpetajate eduka tööerakendumise. 2005. aasta lõpul muudeti kutseõppeasutuste seadust, seadusemuudatused puudutasid muu hulgas näiteks praktika mõiste ja kutsekoolide nõukogude regulatsiooni täpsustamist ning riiklike õppekavade koostamisel sotsiaalsete partneritega koostöö nõude kehtestamist.

“Eesti Kunstiakadeemia majandustegevus 2004. aastal”

Eesti Kunstiakadeemia 2004. a majandustegevuse audit hõlmas akadeemia kõiki struktuuriüksusi ning tema asutatud sihtasutust ja äriühingut.

Avalik-õiguslike juriidiliste isikutena tegutsevad ülikoolid on oma vara omanikud, vara haldamisel tuleb aga järgida seadustes esitatud nõudeid ning majandada vara heaperemehelikult. Akadeemia oli sõlminud temale kuuluvate hoonete haldamiseks lepingud enda asutatud sihtasutusega, mitmel juhul ei olnud aga sihtasutus täitnud talle pandud ülesandeid. Akadeemia ei olnud korraldanud analüüsi, kas oma hoonete haldusega ise tegelemine, tellides vajaduse korral hooldustöid erinevatelt pakkujatelt, oleks olnud tulusam. Seadust rikkudes ei olnud rentnike leidmiseks korraldatud avatud enam-

pakkumisi ning põhivara oli müüdud ilma enampakkumisi korraldamata. Kaupade ja teenuste ostmisel ei olnud korraldatud riigihankeid.

Akadeemia praegune rektor ja nõukogu suhtusid selgunud puudustesse tõsiselt. Nii otsustas nõukogu algetada sihtasutuse likvideerimismenetluse ning lõpetada akadeemiale kahjulikud lepingud, kehtestada riigihangete protseduureeglid jne.

“Muuseumivarade arvestus, säilimine ja kasutamine”

Muuseumivarade arvestust, säilimist ja kasutamist auditeerides hinnati, kui hästi on muuseumikogud kui riigi vara hoitud ning millised tingimused on üldsusele loodud neist osasaamiseks. Selgus, et muuseumikogudest puudus täpne ülevaade. Osas muuseumides olid viimased põhjalikud inventuurid toimunud 20–30 aastat tagasi. Terve kogu ulatuses ei olnud suudetud korraldada ka teaduslikku inventeerimist (museaalide teaduslikku kirjeldamist), mistõttu ei ole riigil põhjalikku ülevaadet, milliseid kultuuriväärtuseid muuseumikogud sisaldavad.

Muuseumivarade säilitamistingimusi sai heaks või rahuldavaks hinnata üksnes kolmandikus auditi käigus vaadeldud fondihoidlatest. Eesti muuseumite suurimaks probleemiks oli aga ruumipuudus.

Ka muuseumivarade kasutamiseks ei olnud suudetud luua häid eeldusi: puudub toimiv infosüsteem, uurijatele ei ole võimalik pakkuda museaalidega tutvumiseks sobivaid tingimusi, eksponeerida suudetakse vaid 1,3% museaalidest.

Riigikontroll tegi kultuuriministrile ettepanekud töötada välja pikaajaline kogumispoliitika ning investeringute kava, tagada muuseumides inventuuride korraldamine, lähtudes kehtestatud korrast. Samuti tehti ettepanek töötada välja museaalide ühtne infosüsteem, et tagada muuseumivaradega tutvumisvõimalused nii uurijatele, huvilistele kui ka avalikkusele.

Praeguseks on muudetud riigi raamatupidamise üldeeskirja selliselt, et museaale kui põhivara on nende suure hulga tõttu erandina lubatud aastainventuuride asemel inventeerida kord viie aasta jooksul. Kultuuriministeriumis on välja töötatud muuseumide arengu põhisuunad aastateks 2006–2016.

“SA Eesti Draamateater majandustegevus”

SA Eesti Draamateater majandustegevuse audit hõlmas seni riigiasutusena töötanud Eesti Draamateatri likvideerimist ja tema asemele sihtasutuse loomist, sihtasutusena töötava teatri finantsjuhtimist ja sisekontrollisüsteemi toimimist ning tehingute seaduslikkust.

Auditi käigus selgus, et Kultuuriministerium ei olnud taganud seni riigiasutusena töötanud teatri nõuetekohast likvideerimist – tegemata jäid inventuurid ning kinnitamata likvideerimibilanss, likvideerimiskomisjon ei olnud kinnitanud enamikku sel ajavahemikul toimunud varalistest tehingutest jne. Minister teatas vastuses, et nimetatud puuduste põhjuseks oli ametnike vähene kogemus ning edaspidi kindlustatakse tõhus järelevalve riigiasutuste likvideerimisprotseduuride korraldamise üle.

Sihtasutuse finantsjuhtimises ja sisekontrollis selgunud puuduste kõrvaldamiseks kavandas nõukogu konkreetsed abinõud.

Et mitmed auditiga kindlakstehtud probleemid on olulised ka teistele teatritele, korraldas ajaleht Postimees audititulemuste põhjal avaliku arutelu Riigikogu, Kultuuriministeriumi, Rahandusministeriumi, Riigikontrolli, teatringkondade esindajate osavõtul. Üheks järelmõtteks oli, et teatrijuhid vajavad senisest rohkem finantsjuhtimiskoolitust.

“Tervishoiuvaldkonna töötajate vajadus ja koolitustellimus”

Auditi eesmärgiks oli hinnata, kas riik suudab tagada olemasoleva tervishoiusüsteemi piisava varustatuse tervishoiutöötajatega selleks, et kvaliteetset arstiabi oleks võimalik saada mõistliku aja jooksul.

Auditi tulemusel jõuti järeldustele, et tegelik tööjõuressurss tervishoiusektoris on oluliselt väiksem võrreldes registreeritud tervishoiutöötajatega; et arengukavades hinnatud tervishoiutöötajate vajadus ei ühti tegeliku olukorra ega olemasolevate haiglate vajadustega; et koolitustellimuse kaudu ei ole võimalik säilitada olemasolevat arstide arvu ning õdede hulka ei suudeta piisavalt suurendada.

Olukorra parandamiseks tehti sotsiaalministrile ettepanekud korraldada ümber tervishoiutöötajate register ja registreerimine; viia kooskõlla erinevate tasandite arengukavad; analüüsida olemasolevat haiglavõrku; pakkuda arstiteaduse põhiõppe lõpetanutele paremaid võimalusi jätkata õpinguid residentuuris ning vaadata üle hooldusõe õppekava.

Pärast auditi lõppu toimunud olulisematest sündmustest võib esile tuua selle, et Sotsiaalministeerium, Tartu Ülikooli arstiteaduskond ja Eesti Arstide Liit allkirjastasid 03.02.2006. a konsensus-dokumendi arstiteaduskonda vastuvõtu riikliku tellimuse kohta 2006.–2010. a, mis peaks tagama tervishoiuteenuste pakkumise senisel tasemel.

“Eelkooliealiste laste tervishoiu korraldus”

Auditi tulemusena leidis Riigikontroll, et kuna pea pooltel läbi vaadatud esimese klassi õpilastel on mingi terviseprobleem, siis tuleb eelkooliealiste laste haiguste ennetamine ja tervise edendamine tõhusamalt korraldada. Laste tervise kontrollimine on pandud perearstide õlule, kuid audit näitas, et perearst ei ole mitte kõiki lapsi korrapäraselt läbi vaadanud.

Auditi tulemusena selgus, et 40% lasteasutustes puudub tervishoiutöötaja, kuna see pole kohustuslik. Tervishoiutöötajale on seadusega ülesanded küll antud, kuid reguleerimata on, kas üldse ja kes peaks neid ülesandeid tema puudumise korral täitma. Kuna tulevikus väheneb tervishoiutöötajate hulk veelgi, siis on vaja kiiremas korras üle vaadata tervishoiutöötaja ülesanded ja vastutus lasteasutuses.

Sotsiaalminister teatas oma vastuses, et ministeerium tegeleb koolieelsete lasteasutuste probleemistikuga ning üle tuleb vaadata kogu koolieelsete lasteasutuste terviseedendus, tervisekaitse ja tervishoiukorraldus.

“Ülevaade hasartmängumaksu kasutamisest”

Osakond koostas Riigikogu riigieelarve kontrolli komisjoni soovist lähtudes eriaruande hasartmängumaksu kasutamise kohta, mis on kokkuvõtte Riigikontrollis (aastatel 2002–2005) korraldatud neljast samateemalisest auditist.

Auditite tulemusena leidsime, et süsteem, mille alusel praegu hasartmängumaksust toetusi jagatakse, on killustatud, liiga keeruline ning osaliselt läbipaistmatu. Riigikontroll pidas vajalikuks kaaluda võimalusi süsteemi lihtsustamiseks ning töötas välja selleks oma ettepanekud. Eriaruannet arutati Riigikogu riigieelarve kontrolli komisjoni istungil.

Jüri Kõrge
III auditiosakonna peakontrolör

1.5. IV auditiosakond

IV auditiosakond hindab Keskkonnaministeeriumi, Põllumajandusministeeriumi ning Majandus- ja Kommunikatsiooniministeeriumi ning nende valitsemisalas tegutsevaid riigiasutusi; avalik-õiguslikke juriidilisi isikuid ja sihtasutusi, kelle asutaja- või liikmeõigusi täidavad eelnimetatud ministeeriumid; samuti äriühinguid, kus nimetatud ministeeriumeid juhtivatel ministritel on kohustus esindada riigi huvisid riigile neis äriühingutes kuuluva enamusotsustusõiguse elluviimisel.

Osakonna auditeeritavate seas on ka sihtasutus Keskkonnainvesteeringute Keskus, mille asutajaõigusi teostab Rahandusministeerium.

Osakond alustas tegevust 2004. aasta detsembrist 10 inimesega. Aasta jooksul võeti osakonda 7 uut töötajat, lahkus 3, st aasta lõpus oli osakonnas 14 inimest.

Osakonnas oli ette nähtud kolm auditijuhi ametikohta. Üks neist täideti 2005. aasta keskel, ühe auditijuhi ülesandeid täitis kogu aasta jooksul vanemaaudiitor ja üks auditijuhi koht oli kogu aasta jooksul täitmata. Alates 2006. aastast on kõik kolm auditijuhi ametikohta komplekteeritud osakonnas 2005. aastal töötanud inimestega, st on rakendunud juba 2005. aastaks kavandatud juhtimisstruktuur.

Osakonna esimene tööaasta oli auditeeritavatest asutustest ja valdkondadest ülevaate saamise ja kollektiivi kujundamise, mitmetele töötajatele ka esimese audititöökogemuse saamise aastaks. Audititööks vajaliku kogemuse puudumine ja auditite juhtimiseks vajalike kogemustega töötajate puudumine olidki osakonna 2005. aasta põhiprobleemideks.

Aasta jooksul alustati 17 auditit ja lõpetati auditoriandega 13 auditit, sh 6 juba 2004. aastal alustatud. Lõppenud audititest 5 olid finantsauditid. 2 auditit puhul otsustati eelselgituse lõppedes, et audititoiminguid pole vajalik teha. Audititoimingutele lisaks koostas osakond ühe osa ülevaatest riigivara kasutamise ja säilimise kohta, mille riigikontrolör esitas Riigikogule. Ka valmistati ette kolm riigikontrolöri märgukirja Riigikogu komisjonidele seoses Riigikogus menetletud seaduseelnõudega.

Olulisemad audititulemused

Avalikkuse kõige suurema tähelepanu osaliseks said allpool nimetatud auditid.

“Eesti riigiasutuste tegevus Euroopa Liiduga liitumise ajaks üleliigsete suhkrugarude tekkimise vältimiseks”

Euroopa Komisjon oli enne uute riikide Euroopa Liiduga liitumist sätestanud, et liitunud riikides spekulatiivsetel eesmärkidel loodud põllumajandussaaduste ja toidukaupade varudelt peavad liituvad riigid tegema makseid liidu eelarvesse. Pärast liitumist hinnati Eestis liigseks 22 toote varud ja nende koguste järgi arvestati, et Eesti peaks liidu eelarvesse tegema makseid enam kui miljardi krooni ulatuses, sellest 715 miljonit krooni liigsete suhkrugarude tõttu.

Riigikontroll selgitas, kas valitsusel olnuks võimalik liigsete varude teket tõkestada. Audititulemusel jõudis Riigikontroll järeldusele, et kui valitsus oleks õigel ajal meetmeid rakendanud, olnuks tõenäoliselt võimalik tõkestada liig suurte varude moodustumist.

Auditiaruandega tutvunud Riigikogu erikomisjon nõustus Riigikontrolli järeldustega ja märkis, et riigiasutused ei suutnud üleliigsete toiduainete laovarudega seonduvat probleemi piisavalt teadvustada ning vastutusi kindlaks määrata. Liitumishetkeks kujunenud olukorra põhjusena nimetas komisjon ka valitsuskabineti poliitilisi erimeelsusi ja toonase peaministri võimetust rakendada valitsuskabinet tööle ühtse meeskonnana.

“Turbavarude kasutamine”

Auditeerinud riigi tegevust turbavarude kasutamise planeerimisel ja kaevandamise korraldamisel, konstateeris Riigikontroll, et riigi turbavarude kasutamine polnud korraldatud jätkusuutlikult (valitsus oli lubanud turvast kaevandada ja seda ka kaevandati mitu korda rohkem, kui turvast looduslikult juurde tekib), turba kaevandamise lubamisel ei pööratud piisavalt tähelepanu keskkonnamõju hindamisele, turba kaevandamisega rikutud alasid polnud korda tehtud ja turba kaevandamise õiguse eest küsiti väga väikest tasu.

Keskkonnaministeerium ei nõustunud alguses mitmete Riigikontrolli hinnangutega, kuid algatas siiski eelnõud kontrolliaruandes sisalduvate ettepanekute rakendamiseks. Keskkonnatasude seadusega kolmekordistati turba kaevandamisõiguse tasu määra. Valitsus kehtestas alates 2006. aastast turbale uue (senisest väiksemad) kriitilise varu ja kasutatava varu suuruse ning alandas aastaseid kasutusmäärasid, peatades sellega sisuliselt uute kaevandamislubade väljastamise.

“Põllumajandusministeeriumi valitsemisel olevate, riigiasutustele mittevajalike hoonete ja maa kasutamine”

Riigikontroll tõdes, et Põllumajandusministeeriumi tegevus riigi ehitiste ja maa haldamise korraldamisel ei ole olnud eesmärgistatud ja süsteemne. Ei olnud selge, milline osa teiste isikute kasutusse antud riigivarast ning milliseid eesmärke silmas pidades on edaspidi vajalik. Andmed valitsetava vara kohta ei olnud täpsed. Vara oli antud kasutada riigile kahjulikel tingimustel ja mõnest riigivara kasutada andmise kokkuleppest ei olnud ministeerium üldse teadlik.

2006. aasta eelarve kavandamisel nägi ministeerium ette võõrandada enamuse talle mittevajalikust varast.

“Riigi IT-valdkonna juhtimine ja arendusprojektide tulemuslikkus”

Selle auditiga, mille teostamise põhiraskust kandis kaasatud asjatundja, konstateeris Riigikontroll, et puudulik IT-valdkonna koordineerimine pidurdab infoühiskonna arengut. Avalikus sektoris infotehnoloogia valdkonna arendamisel pole peamiseks probleemiks mitte niivõrd rahanappus, kuivõrd raha kasutamise otstarbekus. Vabariigi Valitsuse seadus ei sätesta ühegi ministeeriumi vastutust selle valdkonna tervikliku arendamise eest. Ei ole kindel, et IT-valdkonnale eraldatud raha kasutatakse parimal viisil.

Riigikontroll tegi rahandusministrile ettepaneku käsitleda infoühiskonna arendamist riigi eelarvestrateegias ministeeriumiülese tegevusvaldkonnana vähemalt aastani 2010; näha ette riigi eelarvestrateegia rahastamiskavas IT-valdkonna rahastamiseks vähemalt 1% riigieelarvest aastas; sätestada riigi eelarvestrateegias, et uuenduslik tegevus infoühiskonna arendamisel toimub Majandus- ja Kommunikatsiooniministeeriumi eelarve kaudu finantseeritava infoühiskonna arendamise sihtprogrammi raames.

Massiteabevahendid kajastasid Riigikontrolli seisukohti, avalikkus toetas neid, kuid konkreetsete otsusteni 2005. aastal ei jõutud.

Massiteabevahendites käsitleti ka auditaruannet, mis kajastas Keila vallale seoses riigivara munitsipaliseerimisega 2000. aastal Eesti Erastamisagentuuri antud 910 000 krooni kasutamist. Riigikontroll asus seisukohale, et vald oli raha saamiseks esitanud erastamisagentuurile mittetõepäraseid andmeid ja ei olnud saadud raha sihipäraselt kasutanud. Vald ei nõustunud Riigikontrolli seisukohaga, ja esitas kohtusse taotluse kohustada Riigikontrolli oma hinnanguid muutma (Riigikontrolli taasloomisest alates oli see esimene juhus, kui Riigikontrolli seisukohad kohtus vaidlustati). Kohus võttis kaebuse menetlusse, kuid 2005. aastal selle kohta otsust ei teinud. Vald vaidlustas kohtus ka rahandusministri ettekirjutuse tagastada kõnealune summa riigile, kuid ka selles kohtuvaidluses jäi 2005. aastal otsus tegemata.

Oluliste (avalikkuses vähem huvi tekitanud) audititena peab osakond vajalikuks märkida veel kahte auditit.

“Riigi viljareservi moodustamise ja hoidmise korraldus”

Riigikontroll konstateeris, et põllumajandusministri kehtestatud julgeolekuvaru moodustamise, hoidmise ja uuendamise kord reguleeris enamikku teravilja julgeolekuvaruga seonduvaid toiminguid. Siiski polnud täit kindlust selles, et kogu viljavaru on alles, seda eelkõige seetõttu, et vili arvestati varusse ilma teda eelnevalt kaalumata.

Riigikontroll märkis, et teravilja julgeolekuvaru korraldamisel ei olnud järgitud mitmeid seadusesätteid. Näiteks ei olnud valitsus kinnitanud toiduteravilja julgeolekuvaru sortimenti ega varu miinimum- ja maksimumkoguseid, kuigi vastav nõue oli riigireservi seaduses olnud juba ligi seitse aastat. Varu paigutamisel polnud peetud silmas vajadust vähendada julgeolekuriske.

Riigikontroll tegi põllumajandusministrile uuesti ettepaneku sätestada toiduteravilja julgeolekuvaru mahud ja nomenklatuur. Kui ministeerium on seisukohal, et seda varu ei peaks riigil üldse olema või et varu peaks olema väiksem valitsuse 1996. aastal määratud kogusest, siis tuleb see määrus tunnistada kehtetuks. Põllumajandusminister teatas, et ei pea riigil toiduteravilja julgeolekuvaru omamist vajalikuks ja alates 2005. aastast varu enam ei uuendata, kuid 2005. aastal ei teinud ta valitsusele ettepanekut varu likvideerimiseks.

“Uuringute avalikustamine”

Aastatel 2001–2004 on riigiasutused avalike ülesannete täitmiseks tellinud enam kui tuhat uuringut kogumaksumuses 200 mln krooni. Riigikontroll leidis oma auditis, et tellitud töödest ei ole veebilehel avalikustatud, nagu avaliku teabe seadus nõuab, ligikaudu nelja viiendikku. Peamiseks põhjuseks on asjaolu, et pole selge, mida seaduseandja on mõelnud avalikustamisele kuuluvate uurimuste ja analüüsidenä ning millal ja millised andmed nende kohta tuleb avalikustada. Siseminister teatas, et auditiga tuvastatu pole tingitud mitte niivõrd puudustest avaliku teabe seaduses, kuivõrd seaduses nõutu täitmata jätmisest. Olulist muudatust uuringute avalikustamise osas 2005. aastal ei toimunud.

Olav Lüüs
IV auditiosakonna peakontrolör

1.6. Riigikontrolli auditid 2005. aastal

Auditid on esitatud ministeeriumide ja nende haldusalade kaupa. Kui üks audit puudutab mitme ministeeriumi haldusala, on see audit märgitud kõikide käsitletud ministeeriumide juures.

Haridus- ja Teadusministeerium

- Haridus- ja Teadusministeeriumi tegevus riigile kuuluvate hoonete valitsemisel
- Haapsalu Kutsehariduskeskuse Taeblast Uuemõisa üleviimine
- Haridus- ja Teadusministeeriumi valitsemisala 2004. aasta raamatupidamise korraldus ja tehingute seaduslikkus
- Eesti Kunstiakadeemia majandustegevus 2004. aastal
- Eesti Mereakadeemia 2004. aasta majandustegevus
- Õppetoetuste maksmise korraldus
- Noortele korraldatavad laagrid ja nende rahaline toetamine (järelaudit)
- Sihtasutuste SEKR ja Innove majandustegevus
- Õpilaskodude projektile eraldatud raha kasutamine
- Kvaliteedi tagamine kutsehariduses

Justiitsministeerium

- Justiitsministeeriumi valitsemisala 2004. aasta raamatupidamise korraldus ja tehingute seaduslikkus
- Tartu Vangla raamatupidamise korraldus ja majandustegevus 2004. aastal
- Kohtuekspertiisi järjekorrad

Kaitseministeerium

- Kaitseministeeriumi tegevus riigile kuuluvate hoonete valitsemisel
- Kaitseministeeriumi valitsemisala raamatupidamiskorraldus ja tehingute seaduslikkus 2004. aastal
- Riigikontrolli arvamus Balti Kaitsekolledži 2004. aasta raamatupidamise aastaaruande kohta
- ASi E-Arsenal majandustegevus aastatel 2003–2004
- Üksik-sidepataljoni raamatupidamise korraldus ja majandustegevus 2004. aastal
- Mereväe Staabi raamatupidamise korraldus ja majandustegevus 2004. aastal

Keskkonnaministeerium

- Keskkonnaministeeriumi valitsemisala raamatupidamise korraldus 2004. aastal
- Turbavarude kasutamine

Kultuuriministeerium

- Kultuuriministeeriumi valitsemisala raamatupidamise korraldus ja tehingute seaduslikkus 2004. aastal
- Muinsuskaitseameti majandustegevus 2004. aastal
- Muuseumivarade arvestus, säilimine ja kasutamine
- SA Eesti Draamateater majandustegevus

Majandus- ja Kommunikatsiooniministeerium

- Majandus- ja Kommunikatsiooniministeeriumi valitsemisala raamatupidamise korraldus ja tehingute seaduslikkus 2004. aastal
- Sideameti raamatupidamise korraldus ja tehingute seaduslikkus 2004. aastal
- Uuringute avalikustamine
- Eesti Erastamisagentuuri poolt Keila vallale seoses riigivara munitsipaliseerimisega antud raha kasutamine
- Eesti Riikliku Autoregistrikeskuse 2002. a raamatupidamise aastaaruande ja riigieelarve täitmise aruande auditi järelaudit

Põllumajandusministeerium

- Põllumajandusministeeriumi valitsemisel olevate, riigiasutustele mittevajalike hoonete ja maa kasutamine
- Põllumajandusministeeriumi valitsemisala raamatupidamise korraldus ja tehingute seaduslikkus 2004. aastal
- Riigi viljareservi moodustamise ja hoidmise korraldus
- Eesti riigiasutuste tegevus Euroopa Liiduga liitumise ajaks üleliigsete suhkrubarude tekkimise vältimiseks
- Põllumajandusuuringute Keskuse majandustegevus 2004. aastal
- Maaparandussüsteemi hooldustoetus
- Maaelu Edendamise Sihtasutuse majandustegevus

Rahandusministeerium

- Riigi Kinnisvara ASi tegevus bürooruumide üürimise korraldamisel
- Riigikontrolli kontrolliaruanne riigi 2004. aasta majandusaasta koondaruande kohta
- Maksu- ja Tolliameti raamatupidamiskorraldus ja tehingute seaduslikkus 2004. aastal
- Rahandusministeeriumi valitsemisala raamatupidamiskorraldus ja tehingute seaduslikkus 2004. aastal
- Riigi IT-valdkonna juhtimine ja arendusprojektide tulemuslikkus
- Hasartmängude korraldamiseks lubade andmine ja mängukorraldajate tegevuse üle teostatav järelevalve
- Hooldusteenuste hanked

Siseministeerium

- Siseministeeriumi valitsemisala 2004. aasta raamatupidamise korraldus ja tehingute seaduslikkus
- Keskkriminaalpolitsei raamatupidamise korraldus ja majandustegevus 2004. aastal
- Hasartmängumaksu laekumistest regionaalprogrammide investeeringuteks raha eraldamine ja kasutamine
- Piirivalve Lennusalga raamatupidamise korraldus ja majandustegevus 2004. aastal
- Kohtuekspertiisi järjekorrad
- Saare Maavalitsuse ja tema hallatavate asutuste raamatupidamise korraldus 2004. aastal

Sotsiaalministeerium

- Sotsiaalministeeriumi valitsemisala 2004. aasta raamatupidamise korraldus ja tehingute seaduslikkus
- Vanemahüvitise maksmise korraldus
- Hangete korraldus SAs Põhja-Eesti Regionaalhaigla
- Eelkooliealiste laste tervishoiu korraldus
- Tervishoiuvaldkonna töötajate vajadus ja koolitustellimus
- Eriarstiabi lepingute sõlmimise korraldus Eesti Haigekassas
- Tervisekaitseinspeksiooni tegevus ettevõtete tunnustamisel ja toiduseaduse järgimise järelevalvel

Välisministeerium

- Välisministeeriumi raamatupidamiskorraldus ja tehingute seaduslikkus 2004. aastal

Varia

- Riigi Teataja Kirjastuse majandustegevus 2004. aastal
- Riigikantselei haldusala raamatupidamiskorraldus ja tehingute seaduslikkus 2004. aastal
- Riigikontrolli arvamus Vabariigi Presidendi Kantselei 2004. aasta majandusaasta aruande ja tehingute seaduslikkuse kohta
- Riigikontrolli arvamus Riigikohtu 2004. aasta majandusaasta aruande ja tehingute seaduslikkuse kohta
- Riigikontrolli arvamus Riigikogu Kantselei 2004. aasta majandusaasta aruande ja tehingute seaduslikkuse kohta
- Riigikontrolli arvamus Õiguskantsleri Kantselei 2004. aasta majandusaasta aruande ja tehingute seaduslikkuse kohta
- Riigikontrolöri vastus Riigikogu liikme Peeter Kreitzbergi 29.09.2005. a esitatud arupärimisele
- Riigikontrolöri vastus arupärimisele, mis lähtub kontrolliaruandest „Eesti riigiasutuste tegevus Euroopa Liiduga liitumise ajaks üleliigsete suhkrugarude vältimiseks“
- Riigikontrolöri vastus kirjalikele küsimustele Põhja Politseiprefektuuri 2003. a ja Lõuna Politseiprefektuuri 2004. a sõlmitud rendilepingute kohta
- Ülevaade riigi vara kasutamise ja säilimise kohta 2004. aastal

1.7. Personal

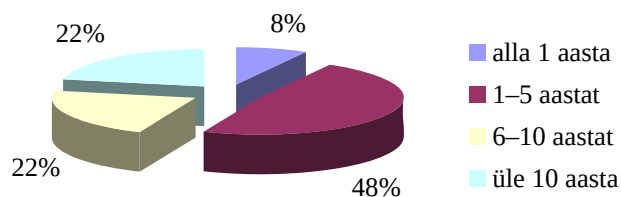
2005. aasta lõpus töötas Riigikontrollis 87 inimest. Hoolimata mõningasest tööjõu voolavusest (11%) on aasta algusega võrreldes 14 inimest rohkem, lisaks olid 2005. aasta lõpus olemas juba kokkulepped veel 13 inimese tööleasumiseks uude loodavas kohalike omavalitsuste auditeerimise osakonda.

2005. aasta oli pärast struktuurireformi oluline ümbereesmärgistamise ja tasakaalustamise aeg. Nii organisatsiooni üldstrateegia kui ka põhiprotsessi meetodika arendamiseks tehti palju tööd. Läbiti SIGMA ekspertide korraldatud välishindamine, mis omakorda andis olulist informatsiooni edusammude ja arendusvajaduse kohta.

Personalitöö valdkonnas aasta jooksul toimunud saab olulisemana välja tuua personalipoliitika ja palgasüsteemi arendamise, koolitusmahtude suurendamise, juhtide igakülgse hindamise ning sellel rajaneva juhtimiskoolitusprogrammi ellukutsumise. Rakendati kaugtöövõimalused ja leiti koostööpartner töötajatele tervikliku töötervishoiuteenuse pakkumiseks.

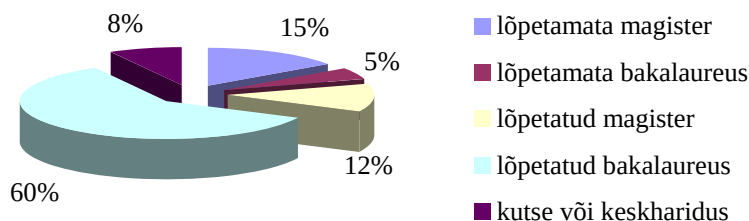
Riigikontrolli töötajast pisut üle 10% on siin teenistuses olnud üle kümne aasta, suhteliselt suur on alles teenistusse asunute (12%) ja 1–5 aastat töötanute (53%) osakaal.

Joonis 4. Riigikontrolli töötajate staaž 31.12.2005. a

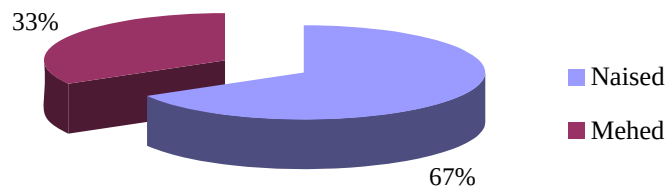
Riigikontrollis on selge kõrgharidusega töötajate enamus – 87% kõigist töötajast, sh 15% akadeemilise kraadiga. Ainult 10% töötajatest ei oma kõrgharidust ja ei ole seda ka omandamas. Palju on ka akadeemilist õpet magistri- või doktoritasemel jätkavaid teenistujaid – kogunisti 15% töötajast on õpinguid lähiaegadel lõpetamas ja kaitsmas magistri- või doktorikraadi.

Joonis 5. Riigikontrolli töötajate haridustase 31.12.2005. a

Jätkuva tendentsina saab välja tuua naiste arvulise ülekaalu suurenemise, aasta lõpuks oli vastav suhtarv 2:1.

Joonis 6. Riigikontrolli töötajate sooline jagunemine 31.12.2005. a

Töötajate keskmine vanus on 37 aastat ning suurim on 25–34-aastaste teenistujate vanuserühm (53%), sellele järgneb kuni 35–44-aastaste teenistujate vanuserühm (15%).

Kairi Kübarsepp
personaliteenistuse juhataja

1.8. Rahvusvahelised suhted

2005. aasta oli Eestile esimene täisaasta Euroopa Liidus, mõneti eriline oli see ka Riigikontrollile. Kevadel alustas SIGMA riigikontrolöri taotlusel uurimust (*peer review*) Riigikontrollile eksperdihinnangu andmiseks, milles osalesid avaliku sektori auditi parimad asjatundjad Ühendkuningriigi, Rootsi, Hollandi ja Saksamaa sõsarorganisatsioonidest, aga ka eksperdid Riigikontrollist ja Eesti avaliku sektori asutustest. Tehti kokkuvõte 1999. aastal antud eelmise eksperdihinnangu soovitude täitmise kohta ja hinnati Riigikontrolli praegust tegevust.

Sügisel valminud aruandes tõdeti, et Riigikontroll on jõudsalt arenenud ja saavutanud arvestatava taseme, aga osutati samas valdkondadele, mida saaks edasi arendada, et jõuda rahvusvaheliste standardite täieliku rakendamiseni ning tagada parima audititava järgimine. Riigikontrollil on veel võimalusi aidata muuta Eesti aruandlussüsteem mõjusamaks. Tippasjatundjate kõrvaltpilku loeme väga kasulikuks, nende antud soovitusi ja nõuandeid peame kaalukaiks ja rakendamist väärivaiks.

Riigikontrolli initsiatiivil ja eksperdihinnangu ühe tulemusena sai teoks visiit Ühendkuningriigi, Iirimaa ja Šotimaa kõrgeimatesse kontrolliasutustesse ning parlamentide auditikomisjonidesse, milles osales ka Riigikogu riigieelarve kontrollimise erikomisjoni esimees Helir-Valdor Seeder. Kogetu põhjal kavandatakse ettepanekud Riigikogu ja Riigikontrolli suhete arendamiseks.

EUROSAI kongressi aastana oli 2005. a organisatsiooni kolme aasta tulemustest kokkuvõtete tegemise ja järgmiseks perioodiks sihtide seadmise aeg. Bonnisis toimunud VI kongressi arutlusteemaks olid avaliku sektori tulude tähendus finantsjuhtimise ja parlamendi tegevuse jaoks, kõrgeimate kontrolliasutuste roll eelarvetsükli ning eelarve tulude auditeerimine. Nende küsimuste olulisus on tõusnud seoses Euroopa Liiduga liitumisega ning teiste riikide praktika on Riigikontrollile heaks baasiks, et kavandada nende väljakutsetega tegelemist. Tavapäraselt osaleti INTOSAI ja EUROSAI tööühmade koosolekutel ja seminaridel. Esile tõstmist väärivad turbavarude kasutamise auditi esitlemine nii INTOSAI kui ka EUROSAI keskkonnaauditi tööühma koosolekul, kus see pälvis kolleegide elavat huvi; samuti osalemine EUROSAI infotehnoloogia tööühma töös, mille ühe tulemusena korraldati Riigikontrollis IT-alane enesehindamine.

EL kõrgeimate kontrolliasutuste koostöö raames osaleti tööühmade ja kontaktametnike koosolekutel, kus valmistati ette olulisi otsuseid liikmesriikide kõrgeimate kontrolliasutuste ja Euroopa Kontrollikoja juhtide kontaktkomitee koosoleku jaoks Stockholmis. Otsused käsitlesid kõrgeimate kontrolliasutuste rolli tugevdamist EL raha kasutamise aruandluse edendamisel. Kavandati omavahelise koostöö tõhustamise ja selle tulemustest Euroopa Liidu teiste institutsioonide ja avalikkuse parema teavitamise meetmed.

Balti riikide, Põhjamaade ja Poola kõrgeimate kontrolliasutuste aastakoosoleku korraldas 2005. aastal Gdanskis Poola Kõrgeim Kontrollikoda. Teemaks oli tulemusaudit, käsitleti nii planeerimist kui ka järelkontrolli, mille kohta tegid ettekande ka Riigikontrolli esindajad.

Riigikontrolli külastasid Euroopa Kontrollikoja president Hubert Weber ja liige Kersti Kaljulaid. Kersti Kaljulaid tutvustas Euroopa Kontrollikoja tegevust ja esitles 2004. aasta aruannet. Kontrollikoja auditimissioonidel uute liikmesriikide piimakvootide ja tollialase vastastikuse abi andmise küsimuses osalesid Riigikontrolli esindajad vaatlejana. Riigikontrolli finantsaudiitoreid käis nõustamas SIGMA ekspert Andrew Anderson Šotimaa kõrgeimast kontrolliasutusest. Riigikontrolli tegevusega käisid tutvumas Berliini saadikutekoja ja Gruusia parlamendi ametnike delegatsioonid.

Riigikontrolli töötajad osalesid peale riigihangete, auditeerimise, tulemusauditi jt seminaride ka avaliku sektori ettevõtete ja infotehnoloogia auditeerimise koolitusel ning rahvusvahelisel tulemusauditi koolitusel Indias.

INTOSAI Arenguinitsiatiivi (IDI) Sõltumatute Riikide Ühenduse (SRÜ) ja Balkani riikidele mõeldud pikaajalise koolitusprogrammi lõppürituse – regionaalse tulemusauditi seminari korraldamisse Riias andis panuse ka Riigikontroll.

SRÜ riikide finantskontrolliasutuste aastakoosolekul Moldovas osales külalisena koos Bulgaaria, Poola, Ungari, Läti ja Leedu kõrgeimate kontrolliasutuste ja IDI esindajatega ka riigikontrolör. Seal võrsus mõte Moldova Kontrollikoja delegatsiooni visiidist Riigikontrolli 2006. aastal, et arutada meiepoolse abi andmise ja koostöö võimalusi.

Rahvusvaheline koostöö rikastab kõiki osapooli ja aitab ellu viia 2004. aastal INTOSAI Budapesti kongressil vastuvõetud strateegiat.

Rein Söörd
välissuhete teenistuse juhataja

2. Riigikontrolli raamatupidamise aastaaruanne

Tegevjuhtkonna deklaratsioon

Tegevjuhtkond kinnitab oma vastutust lehekülgedel 27 kuni 38 toodud 2005. aasta raamatupidamise aastaaruande koostamise eest ja kinnitab oma parimas teadmises, et

1. raamatupidamise aastaaruande koostamisel rakendatud arvestuspõhimõtted on vastavuses Eesti hea raamatupidamistavaga;
2. raamatupidamise aastaaruanne kajastab õigesti ja õiglaselt raamatupidamiskohustuslase finantsseisundit, majandustulemust ja rahavoogusid;
3. Riigikontroll on jätkuvalt tegutsev.

Mihkel Oviir
riigikontrolör

Tõnis Saar
Riigikontrolli direktor

31.05.2006

Bilanss

(kroonides)

	Lisa	31.12.2005	31.12.2004
Varad			
Käibevara			
Muud nõuded ja ettemaksed	4	131 222	109 108
Käibevara kokku		131 222	109 108
 Põhivara			
Materiaalne põhivara	5	22 436 642	23 401 574
Immateriaalne põhivara	6	87 992	110 641
Põhivara kokku		22 524 634	23 512 215
Varad kokku		22 655 856	23 621 323
 Kohustused			
Lühiajalised kohustused			
Võlad hankijatele	8	120 129	146 555
Võlad töövõtjatele	8	1 117 924	721 886
Maksuvõlad ja saadud maksude ettemaksed	3,9	27 585	195 817
Lühiajalised kohustused kokku		1 265 638	1 064 258
 Riigieelarvesse akumulieeritud tuleml	11	21 390 218	22 557 065
Kohustused kokku		22 655 856	23 621 323

Mihkel Oviir
riigikontrolör

Tulemiaruanne

(kroonides)

		01.01.2005- 31.12.2005	01.01.2004- 31.12.2004
	Lisa		
Tegevustulud			
Muud tulud		12 250	50 048
Tegevustulud kokku		12 250	50 048
Tegevuskulud			
Tööjõukulud			
Töötasukulud	14	-19 036 829	-17 592 272
Erisoodustused	14	-459 112	-650 683
Maksud ja sotsiaalkindlustusmaksed	14	-6 735 273	-6 429 803
Kokku tööjõukulud		-26 231 214	-24 672 758
Majandamiskulud	10	-6 039 114	-5 541 844
Maksu-, lõivu-, trahvikulud	3	-1 073 006	-1 331 442
Põhivara amortisatsioon	5,6	-2 074 994	-2 200 340
Antud toetused	12	-12 005	-12 309
Muud tegevuskulud		-1 084	0
Tegevuskulud kokku		-35 431 417	-33 758 693
Tegevustulem	11	-35 419 167	-33 708 645
Finantstulud ja -kulud			
Intressikulu		0	-3 042
Finantstulud ja -kulud kokku		0	-3 042
Aruandeperioodi tulem enne arveldusi riigieelarvega		-35 419 167	-33 711 687
Netofinantseerimine riigieelarvest		35 419 167	33 711 687

Eelarve tulude ja kulude täitmise aruanne

(kroonides)

Klassifikaator	2005		2004	
	Eelarve	Täitmine	Eelarve	Täitmine
Tulude eelarve kokku	0	12 250	0	50 048
35 Saadud toetused	0	12 250	0	0
3500 Sihtfinantseerimine tegevuskuludeks	0	12 250	0	0
38 Muud tulud	0	0	0	50 048
3888 Kindlustushüvitis	0	0	0	50 048
Kulude eelarve kokku	35 515 971	33 953 348	34 007 672	33 998 742
4 Eraldised	13 000	12 110	14 000	12 309
4500 Liikmemaksud	13 000	12 110	14 000	12 309
50 Personalikulud	25 681 800	25 681 800	23 833 600	23 833 600
500 Töötasud	18 800 400	18 722 829	17 477 000	17 652 079
505 Erisoodustused	328 600	280 818	254 000	222 738
506 Personalikuludega kaasnevad maksud ja sotsiaalkindlustusmaksed	6 552 800	6 678 153	6 102 600	5 958 783
55 Majandamiskulud	7 154 171	7 154 170	6 200 000	6 199 964
5500 Administreerimiskulud	1 700 160	1 630 142	1 576 413	1 583 547
5502 Uurimis- ja arendustööde ostukulud	172 521	171 701	86 783	86 783
5503 Lähetuskulud	731 000	722 069	903 000	923 057
5504 Koolituskulud	560 000	602 091	526 000	539 414
5511 Kinnistute, hoonete ja ruumide majandamiskulud	1 967 300	1 987 912	1 765 900	1 722 339
5513 Sõidukite ülalpidamise kulud	285 390	283 684	332 300	333 509
5514 Info- ja kommunikatsioonitehnoloogia kulud	1 099 820	1 101 885	492 000	489 104
5515 Inventarikulud	621 980	640 819	510 604	516 726
5522 Meditsiinikulud	16 000	13 867	7 000	5 485
60 Maksud, lõivud, trahvid	7 000	6 245	0	0
6010 Maamaks	7 000	6 245	0	0
65 Intressikulud	0	0	4 000	3 590
6502 Intressikulud kapitaliliisingu	0	0	4 000	3 590
Finantseerimistehingud	0	0	96 000	95 333
2082 Kapitaliliisingu maksed	0	0	96 000	95 333
15 Materiaalsete ja immateriaalsete varade soetamine ja renoveerimine	2 660 000	1 099 023	3 860 072	3 853 946
1551 Rajatiste renoveerimine	2 360 000	1 050 000	3 181 289	3 176 494
1555 IKT-seadmete soetamine ja renoveerimine	200 000	29 958	653 383	653 217
1557 Mitteamortiseeruvate väärtuste soetamine	0	0	10 000	8 835
156 Immateriaalsete põhivarade soetamine	100 000	19 065	15 400	15 400

Tulud

Riigikontroll ei kavanda üldjuhul eelarvesse tulusid.

Muude tuludena on 2005. aastal kajastatud mitterahalise sihtfinantseerimisena koolituskuludeks saadud 12 250 krooni.

Kulud

2005.aasta tekkepõhised kulud olid 35 431 417 krooni ja kassapõhised kulud 33 953 348 krooni.

Erinevus Riigikontrolli eelarve tulude ja kulude täitmise aruande ning tulemiaruaruande vahel on tingitud sellest, et eelarve täitmise aruande koostamisel on kasutatud kassapõhist arvestust ja tulemiaruaruande koostamisel tekkepõhist arvestust.

Õppelaenu kustumiseks 2005.aastal eraldas Rahandusminister Riigikontrollile 298 972 krooni.

Mihkel Oviir
riigikontrolör

Rahavoogude aruanne

(kroonides)

	Lisa	01.01.2005–31.12.2005	01.01.2004–31.12.2004
Rahavood põhitegevusest			
Tegevustulem	11	-35 419 167	-33 708 646
Korrigeerimised			
Põhivara amortisatsioon	5,6	2 074 994	2 200 340
Kokku korrigeeritud tegevustulem		-33 344 173	-31 508 306
Käibevarade netomuutus		-22 114	-7 504
Kohustuste netomuutus		201 380	121 455
Kokku rahavood põhitegevusest		-33 164 907	-31 394 355
Rahavood investeerimistegevusest			
Tasutud põhivara soetamisel	5,6	-1 087 413	-3 264 065
Rahavood investeerimistegevusest kokku		-1 087 413	-3 264 065
Rahavood finantseerimistegevusest			
Laenude tagasimaksed		0	-95 333
Makstud intressid		0	-3 042
Netofinantseerimine eelarvest	11	34 252 320	34 756 795
Rahavood finantseerimistegevusest kokku		34 252 320	34 658 420
Puhas rahavoog		0	0
Raha ja selle ekvivalendid 31.12.2004		0	0
Raha ja selle ekvivalentide muutus		0	0
Raha ja selle ekvivalendid 31.12.2005		0	0

Mihkel Oviir
riigikontrolör

Raamatupidamise aastaaruande lisad

Lisa 1

Raamatupidamise aastaaruande koostamisel kasutatud arvestusmeetodid ja hindamiselused

Riigikontrolli raamatupidamise aastaaruanne on koostatud kooskõlas Eesti Vabariigi hea raamatupidamistava ja riigieelarve seadusega. Hea raamatupidamistava tugineb rahvusvaheliselt tunnustatud arvestuspõhimõtetele (Euroopa Liidu raamatupidamise direktiivid, rahvusvahelised finantsarvestuse standardid ja rahvusvahelised avaliku sektori raamatupidamise standardid) ning selle põhinõuded on kehtestatud Eesti Vabariigi raamatupidamise seaduses, mida täiendavad Raamatupidamise Toimkonna välja antud juhendid ning riigi raamatupidamise üldeeskirjas sätestatud nõuded.

Raamatupidamise aastaaruanne on koostatud soetusmaksumuse meetodist lähtudes. Põhitegevuse rahavood on koostatud kasutades kaudset meetodit. Investeerimis- ja finantseerimistegevuse rahavood on esitatud aruandeperioodi brutolaekumiste ja –väljamaksetena.

Raamatupidamise aastaaruanne on koostatud Eesti kroonides.

Varad ja kohustused

Varad ja kohustused on bilansis jaotatud lühi- ja pikaajalisteks, lähtudes sellest, kas vara või kohustuse eeldatav valdamine kestab bilansikuupäevast alates kuni ühe aasta või kauem. Puhkusetasude reservi korrigeeritakse üks kord aastas – majandusaasta lõpus.

Muud nõuded

Muud nõuded on bilansis kajastatud korrigeeritud soetusmaksumuse meetodil. Nõudeid kajastatakse bilansis nõudeõiguse tekkimise momendil ning hinnatakse lähtudes tõenäoliselt laekuvatest summadest. Võimaluse korral hinnatakse iga konkreetse kliendi laekumata nõudeid eraldi, arvestades teadaolevat informatsiooni kliendi maksevõime kohta. Ebatõenäoliselt laekuvad nõuded on bilansis tõenäoliselt laekuva summani alla hinnatud. Aruandeperioodil laekunud, eelnevalt kuludesse kantud nõuded on kajastatud aruandeperioodi ebatõenäoliste nõuete kulu vähendusena. Nõuet loetakse lootusetuks, kui juhtkonna hinnangul puuduvad võimalused nõude kogumiseks. Lootusetud nõuded on bilansist välja kantud.

Materiaalne ja immateriaalne põhivara

Materiaalne põhivara on vara, mille hinnanguline kasulik tööiga on üle ühe aasta ja soetusmaksumus alates 30 000 kroonist. Varad, mille kasulik tööiga on üle 1 aasta, kuid mille soetusmaksumus on alla 30 000 krooni, kajastatakse väheväärtusliku inventarina ja kantakse kuludesse vara kasutusele võtmisel.

Põhivara rekonstrueerimisväljaminekud, mis pikendavad vara kasulikku tööiga ning parandavad vara kvaliteeti või tööjõudlust võrreldes alguses arvatud tasemega, kapitaliseeritakse bilansis põhivarana. Põhivara remondi- ja hoolduskulud, mille eesmärk on säilitada vara esialgset taset, kajastatakse nende kulude tekkimisel aruandeperioodi kuludes.

Põhivarasid kajastatakse soetusmaksumuses, millest on maha arvatud akumulieeritud kulum ja võimalikud väärtuse langusest tulenevad allahindlused. Kulumi arvestamisel kasutatakse lineaarset meetodit. Kulumi norm määratakse igale põhivara objektile eraldi, sõltuvalt selle kasulikust tööeast.

Kulumi normid aastas on põhivara gruppidele järgmised:

Hooned	2%	Mihkel Oviir riigikontrolör
Rajatised	7%	

Masinad ja seadmed	20%
Infotehnoloogilised seadmed ja arvutustehnika	33%
Muu inventar, tööriistad ja sisseseade	20%

Immateriaalse põhivarana kajastatakse vara, mille kasulik tööiga on üle ühe aasta ja soetusmaksumus alates 30 000 kroonist. Immateriaalset põhivara kajastatakse soetusmaksumuses, millest on maha arvatud akumulieeritud kulum ja võimalikud väärtuse langusest tulenevad allahindlused. Immateriaalne põhivara amortiseeritakse üldjuhul 4 aasta jooksul, kasutades lineaarset meetodit.

Kapitali- ja kasutusrendid

Kapitalirendina käsitletakse rendilepingut, mille puhul kõik olulised vara omandiga seonduvad riskid ja hüved lähevad üle rentnikule. Muud rendilepingud kajastatakse kasutusrendina.

Kasutusrendi tingimustel renditud vara bilansis ei kajastata. Kasutusrendi maksed kajastatakse kuluna ühtlaselt rendiperioodi jooksul, sõltumata sellest, millisel perioodil ja kui suured maksed tegelikult tehakse.

Kapitalirendi tingimustel renditud varasid amortiseeritakse sama moodi kui omandatud põhivara, välja arvatud neil juhtudel, kui ei ole piisavalt kindel, kas rentnik omandab rendiperioodi lõpuks vara omandiõiguse. Sellisel juhul amortiseeritakse vara kas rendiperioodi või kasuliku tööea jooksul, olenevalt sellest, kumb on lühem. Kapitalirendi maksed jagatakse kohustust vähendavateks põhiosa tagasimakseteks ning intressikuluks.

Maksude arvestus

Põhivara soetamisel tasutud mittetagastatavad maksud ja lõivud (nt käibemaks, juhul kui ostjaks on mitte-käibemaksukohustuslane) on kajastatud soetamishetkel kuluna ning neid ei kajastata varade soetusmaksumuse koosseisus.

Tulude arvestus

Tulu võetakse arvele tekkepõhiselt.

Välisvaluutas toimunud tehingute kajastamine

Välisvaluutas fikseeritud tehingute kajastamisel on aluseks tehingu toimumise päeval ametlikult kehtinud Eesti Panga valuutakursid. Välisvaluutatehingutest saadud kasumid ja kahjumid on tulemiaruanes kajastatud perioodi tulu ja kuluna.

Netofinantseerimine riigieelarvest

Kulude ja põhivara soetus kaetakse riigieelarvest ja kajastatakse saadud siiretena. Arvestatud tulude üleandmist riigieelarvesse kajastatakse antud siiretena.

Mihkel Oviir
riigikontrolör

Lisa 2**Raha ja selle ekvivalendid**

Riigikontrolli eelarvest teeb ülekandeid ja kõiki Riigikontrollile kuuluvaid laekumisi teenindab riigikassa. 2005. aastal ei kasutanud Riigikontroll kontsernikonto väliseid kontosid.

Lisa 3**Tehingud avaliku sektori ja sidusüksustega**
(kroonides)**I. Kohustused ja nõuded**

	Lühiajalised kohustused		Lühiajalised nõuded	
	31.12.2005	31.12.2004	31.12.2004	31.12.2004
Maksu- ja Tolliamet	27 585	195 817	0	0
Teised avaliku sektori üksused	15 294	6 341	0	3 600
Riigiraamatupidamiskohustuslased kokku	42 879	202 158	0	3 600
Sidusüksused kokku	14 849	20 142	0	0

Kohustused Maksu- ja Tolliameti ees on täpsustatud lisas 9.

Kohustused ettevõtetele kajastuvad bilansis kirjel "Võlad hankijatele".

II. Kulud

	Majandamis- kulud 2005	Majandamis- kulud 2004	Maksu- ja lõivukulud 2005	Maksu- ja lõivukulud 2004
Riigiraamatupidamiskohustuslased	120 928	43 670	1 073 006	1 331 442
Sidusüksused	135 045	165 651	0	0

Maksukuludest moodustab 2005. aastal käibemaks 1 066 761 krooni ja maamaksu kulu 6 245 krooni.

Mihkel Oviir
riigikontrolör

Lisa 4**Muud nõuded ja ettemaksed**
(kroonides)

	31.12.2005	31.12.2004
Ettemakstud tulevaste perioodide kulud	129 922	104 472
Kinnipidamised töötasudest	1 300	4 636
Kokku muud nõuded ja ettemaksed	131 222	109 108

Valdava osa ettemakstud tulevaste perioodide kuludest moodustavad 2006.a perioodika ettemaksed - 113 437 krooni (seisuga 31.12.2004 oli ettemakstud perioodika kulu 97 945 krooni).

Lisa 5**Materiaalne põhivara**
(kroonides)

	Hooned ja rajatised	Masinad ja seadmed	Muu põhivara	Kokku
Soetusmaksumus 31.12.2004	28 781 962	5 458 691	3 417 756	37 658 409
Akumuleeritud kulum 31.12.2004	-7 184 980	-4 233 358	-2 838 497	-14 256 835
Jääkväärtus 31.12.2004	21 596 982	1 225 333	579 259	23 401 574
2005. a toimunud muutused				
Soetused ja parendused	867 587	140 000	41 427	1 049 014
Mahakandmine	0	-1 744 503	-400 109	-2 144 612
Amortisatsioon	-846 888	-819 896	-347 161	-2 013 945
Amortisatsiooni ümberklassifitseerimine	0	1 744 503	400 109	2 144 612
Soetusmaksumus 31.12.2005	29 649 549	3 854 188	3 059 074	36 562 811
Akumuleeritud kulum 31.12.2005	-8 031 868	-3 308 751	-2 785 549	-14 126 168
Jääkväärtus 31.12.2005	21 617 681	545 437	273 525	22 436 643

Hooned ja rajatised

Aruandeperioodil võeti põhivarana arvele ventilatsiooni- ja jahutussüsteemi rekonstrueerimise viimase etapi tööd maksumusega 867 587 krooni.

Projekt algas 2003. aastal. Tööde maksumus oli 2003.aastal 1 918 798 krooni ja 2004. aastal 2 696 347 krooni.

Masinad ja seadmed

2005.aastal osteti üks printer.

Aasta jooksul kanti maha amortiseerunud IT vara soetamismaksumusega 1 744 503 krooni, millest hävitamisele kuulus vara kogumaksumusega 948 904 krooni (8 sülearvutit, 2 lauaarvutit, 4 serverit, 3 printerit, 1paneel) ning taotluse alusel anti üle vara maksumusega 795 599 krooni.

Üleantud varade saajad ja koosseis oli järgmine:

- MTÜ Taaskasutus - 9 lauaarvutit, 4 sülearvutit;
- MTÜ Convictus - 6 lauaarvutit, 2 sülearvutit;
- MTÜ Ohutuskeskus - 6 sülearvutit.

Muu põhivara

Aasta jooksul kulus büroomööbli väljavahetamisele 41 427 krooni.

Maha kanti kasutamiskõlbmatuna 3 koopiamasinat summas 335 239 krooni, büroomööbel 38 232 krooni, telefon 16 638 krooni ja grafoprojektor maksumusega 10 000 krooni.

Riigikontrolli jaoks mittevajalik amortiseerunud grafoprojektor anti taotluse alusel MTÜ-le Convictus.

Mihkel Oviir
riigikontrolör

Lisa 6
Immateriaalne põhivara
(kroonides)

	Tarkvara	Kokku
Soetusmaksumus 31.12.2004	257 881	257 881
Akumuleeritud kulum 31.12.2004	-147 240	-147 240
Jääkväärtus 31.12.2004	110 641	110 641
2005. a toimunud muutused		
Soetused	38 400	38 400
Amortisatsioon	-61 049	-61 049
Soetusmaksumus 31.12.2005	296 281	296 281
Akumuleeritud kulum 31.12.2005	-208 289	-208 289
Jääkväärtus 31.12.2005	87 992	87 992

2005. aastal osteti ventilatsiooni- ja jahutussüsteemi jälgimisprogramm, mis võimaldab kuvada kontrollierite juhtsignaale, tööolekuid ja arvutuslikke punkte.

Lisa 7
Kasutusrent
(kroonides)

	Maksed		
	2004	2005	2006
Makstud kasutusrendimaksed	137 228	96 725	61 406

Riigikontroll rentis 2005. aastal kasutusrendi tingimustel sõiduauto Volvo ja koopiamasinat Minolta.

19.12.2001 sõlmitud sõiduauto rendileping lõpetati 07.04.2005. Uus leping sõiduauto rentimiseks sõlmiti 07.04.2005 tähtajaga 15.05.2008.

Rendilepingu lõpetamise korral rendileandja Riigikontrolli suhtes trahvi ei rakenda.

Koopiamasina rendileping lõppes 30.11.2005 ning vara tagastati rendileandjale.

Lisa 8
Võlad hankijatele ja töövõtjatele
(kroonides)

	31.12.2005	31.12.2004
Võlad hankijatele	120 129	146 555
Võlad töövõtjatele	1 117 924	721 886

Võlad hankijatele on detsembrikuu teenuste eest tasumata arved.

Võlgadena töövõtjatele on kajastatud seisuga 31.12.2005 väljamaksmata puhkusetasu kohustus 1 114 271 krooni ning võlg töötajate lähetus- ja majanduskulude eest 3 653 krooni.

Mihkel Oviir
riigikontrolör

Lisa 9
Maksud
(kroonides)

	Maksuvõlg	
	31.12.2005	31.12.2004
Sotsiaalmaks	16 434	185 101
Erisoodustustele arvestatud tulumaks	11 151	10 716
Kokku	27 585	195 817

Lisa 10
Majandamiskulud
(kroonides)

	01.01.2005–31.12.2005	01.01.2004–31.12.2004
Kinnistute, hoonete ja ruumide halduskulud	1 701 872	1 531 833
Administreerimiskulud	1 392 141	1 348 785
Info- ja kommunikatsioonitehnoloogia kulud	997 119	488 585
Lähetuskulud	698 324	870 682
Õppevahendite ja koolituse kulud	485 306	538 104
Inventari majandamiskulud	338 519	364 051
Sõidukite ülalpidamise kulud	256 118	314 031
Uurimis- ja arenduskulud	144 357	73 850
Muud kulud	25 358	11 923
Kokku majandamiskulud	6 039 114	5 541 844

Lisa 11
Netofinantseerimine riigieelarvest
(kroonides)

Rahalised siirded riigieelarvest	34 252 320
Saadud riigieelarvest ülekannete tegemiseks	34 279 733
Riigieelarvesse antud laekumised	-27 413
Siirded tulemiarundest	35 419 167
Riigieelarvesse akumulieeritud tulem seisuga 31.12.2004	22 557 065
Netosiire tekke- ja kassapõhise tulemi vahe kandmiseks riigieelarvesse	-1 166 847
Riigieelarvesse akumulieeritud tulem seisuga 31.12.2005	21 390 218

Lisa 12
Antud toetused
(kroonides)

	01.01.2005–31.12.2005	01.01.2004–31.12.2004
EUROSAI	7 323	7 323
INTOSAI	4 682	4 986
Kokku liikmemaksud	12 005	12 309

Riigikontroll on INTOSAI liige alates 1992. ja regionaalse ühenduse EUROSAI liige alates 1993. aastast.

Lisa 13
Tööjõukulud
(kroonides)

Töötasukulud	2 005				2 004	
	Astme- ja põhipalk	Lisa- ja tulemus- tasud	Puhkuse- tasud	Toetused ja hüvitised	Kokku töötasu- kulud	Kokku töötasu- kulud
Ametnikud						
Riigikontrolör	461 976	92 389	90 792	40 849	686 006	623 398
Kõrgemad ametnikud	4 497 598	1 214 777	690 129	782 314	7 184 818	6 714 357
Vanemametnikud	6 488 109	1 557 491	1 187 162	1 401 039	10 633 801	9 311 002
Nooremametnikud	258 132	7 402	16 366	25 154	307 054	650 897
Kokku ametnikud	11 705 815	2 872 059	1 984 449	2 249 356	18 811 679	17 299 654
Töötajad						
Töölised ja abiteenistujad	67 759	0	9 691	20 500	97 950	84 882
Kokku töötajad	67 759	0	9 691	20 500	97 950	84 882
Ajutised töötajad	127 200	0	0	0	127 200	207 736
Kokku töötasukulud	11 900 774	2 872 059	1 994 140	2 269 856	19 036 829	17 592 272

Keskmine töötajate arv	2 005	2 004
Ametnikud		
Riigikontrolör	1,00	1,00
Kõrgemad ametnikud	22,87	24,76
Vanemametnikud	49,94	49,06
Nooremametnikud	3,13	5,07
Kokku ametnikud	76,94	79,89
Töötajad		
Töölised ja abiteenistujad	1,00	1,00
Kokku töötajad	1,00	1,00

Erisoodustused	2 005	2 004
Õppelaenude kustutamine	170 840	422 000
Muud erisoodustused	288 272	228 683
Kokku erisoodustused	459 112	650 683

Maksud ja sotsiaalkindlustusmaksed	2 005	2 004
Sotsiaalmaks töötasudelt	6 282 661	5 807 109
Töötuskindlustusmaksed	90 274	84 772
Tulumaks erisoodustustelt	152 563	237 050
Sotsiaalmaks erisoodustustelt	209 775	300 872
Kokku maksud ja sotsiaalkindlustusmaksed	6 735 273	6 429 803

Töötasukuludest moodustavad juhtkonnale makstud tasud 2 869 584 krooni.

Täiendavaid erisoodustusi ei ole juhtkonnale antud.

Juhtkonna hulka on loetud riigikontrolör, peakontrolörid ja direktor.

Mihkel Oviir
riigikontrolör

3. Riigikontrolöri kõned ja vastused Riigikogu liikmete päringutele

Probleemidest riigi vara kasutamisel ja säilimisel 2004. aastal

Riigikontrolör Mihkel Oviiri kõne Riigikogus 26. oktoobril 2005. a

Austatud Riigikogu esimees, head parlamendiliikmed!

13 aastat tagasi oli teie eelkäijate laudadel siinsamas saalis Eesti riigi eelarve aastaks 1993. Kui ma toonaseid pabereid vaadates jõudsin selle eelarve suuruseni, arvasin algul, et vaatan mingit valet arvu. Selle suurusjärg oli midagi hoopis muud kui summad, millega oleme harjunud praegu. Kogu eelarve suuruseks oli 3,7 miljardit krooni. Nüüd, 13 aastat hiljem, on raske uskuda, kust me alustasime. Ometi on riik jõudnud praegu eelarveni, mis on 15 korda suurem kui see, mille jagamise üle said otsustada toonane valitsus ja Riigikogu.

Mida see näitab?

Ennekõike seda, et Eesti maksumaksjad on muutunud jõukamaks. Inimesed on hakanud paremini elama, ettevõtlus on edenenud. Euroopa Liiduga liitumine on Eestile andnud uut hoogu. Ja kõige selle üle saab olla ainult hea meel.

Kuid kõige selle hea puhul peame olema väga ettevaatlikud – mida suurem on raha hulk, seda suurem on oht, et seda võidakse kasutada viisil, mis pole õige. Kasutada selleks, milleks see pole mõistlik.

Ehk teiste sõnadega – kes on vaene, loeb oma kroone suurema hoolega kui see, kes on rikas. Ja Eesti võib minu arvates öelda, et ta on rikas. Muidugi mitte võrreldes näiteks Skandinaavia riikidega. Küll aga võrreldes nende riikidega, kes alustasid vabaks saamise järel samasugusest vaesusest nagu meie.

Mida rohkem on raha, seda rohkem läheb vaja ka mõistust, et selle rahaga midagi arukat teha.

Kaks kuud tagasi andsin parlamendile üle Riigikontrolli ülevaate riigi vara kasutamise ja säilimise kohta möödunud eelarveaastal. Et kõik on saanud sellega soovi korral tutvuda, püüan ma täna siin käsitleda raha kasutamisega seotud muresid laiemast vaatenurgast.

Riigikontroll vastutab selle eest, et teie oleksite probleemidest teadlikud. Nende probleemide lahendamine on aga juba valitsuse ja parlamendi töö.

Head saalisviibijad!

On selge, et raha väär või rumal ehk vastutustundetu kasutamine on tagajärg. Probleemid, millele Riigikontroll on aastaid osutanud, saavad alguse suhtumisest maksumaksja rahasse.

Nagu ütlesin teile ka mullu – tegu ei ole mingi abstraktse rahaga, mis kuulub valitsusele, Riigikogule või ministriumile. See on Eesti maksumaksjate raha ja Riigikogu on selle raha ülemhaldur. Siinkohal meenub mulle “Nukitsamehest” tuntud vana nõi, Metsamoor. Olukorras, kus Mõhk ja Tõlpa on leidnud rahapaja ja tahavad raha otsekohe kõigi vahel laiali jagada, jahutas Metsamoor tulpäised kolle ja ütles: “Stopp, loeme kõigepealt raha üle, eks siis näe, kas üldse jagub!” Riigikogu roll riigi rahapaja juures on samasugune kui Metsamooril.

Terve mõistusega inimene lähtub oma raha kulutamisel enamasti nendest reeglitest, mis kehtivad perekonnas. Need reeglid on väga ratsionaalsed. Ma ei kujuta näiteks ette, et mõni perekond ei tea, millised on pere sissetulekud ja väljaminekud, kui palju on tal vara.

Ma ei kujuta ka ette, et pereisa või pereema annab oma lapsele lihtsalt niisama suure summa raha, küsimata, milleks seda vaja on. Ja pärast tunneb lapsevanem tingimata ka huvi, kas võsuke ostis tõesti jalgratta või pani ta kogu raha jäätise ja kommide peale hakkama.

Riigikogu ja valitsus ei käitu kahjuks veel sellise pereema või pereisana. Ja nii ongi meil tegelikkuses olukord, kus riik ei tea täpselt, kui palju on tal vara, ei tea, milline on selle vara väärtus. Ja maksumaksja ei tea ka selgelt, mis tema raha eest realselt saadud on.

Nagu teile kõigile teada, ei ole teie käes oleval rohkem kui 700-leheküljelisel riigieelarve seletuskirjal raha kulutamise asjus mitte mingit siduvat tähendust.

Et Riigikogu pole selles vallas olukorra muutmiseks midagi ette võtnud, võib mõni hakata isegi ekslikult arvama, et Riigikogul ongi ükskõik.

Austatud Riigikogu liikmed!

13 aastat tagasi kokku astunud Riigikogu koosseisu ja tema seniste järglaste energia on kulunud olulisel määral seadusloomele – riigi karkassi loomisele. See karkass on nüüd põhiosas valmis.

Ja minu arvates on just saabunud õige aeg alustada mõttevahetust parlamendi töö uute võimalike rõhuasetuste üle. Seadusloome alt vabanenud aja ja vaimujõu võiks kulutada üha rohkem selleks, et nõuda ministritelt ja kantsleritelt aasta ringi aru, kuidas raha kulutatakse ja kas selle raha eest saavutatakse neid tulemusi, milleks see raha anti.

Praegu ei käi see järelevalve kahjuks nii, nagu on riikides, keda võiksime eeskujuks seada. Riikides nagu Soome, Suurbritannia, Holland või Kanada.

Hea praktika edendamiseks on Riigikontroll teinud parlamendi rahanduskomisjonile ettepaneku kutsuda kõigist ministeeriumide esindajad, näiteks kantslerid, komisjoni ette aru andma. Aru andma raha kulutamise, arvestuse taseme ja tehingute seaduslikkuse kohta.

Riigikontroll esitab komisjonile omakorda oma sõltumatu hinnangu iga ministeeriumi kohta. Olen saanud selle mõtte kohta komisjonist positiivset vastukaja.

Lugupeetavad!

Järgmise päevakorrapunktina tuleb siin saalis esimesele lugemisele riigi möödunud majandusaasta koondaruanne. Selle väga mahuka aruande kokkupanekul on tehtud kahtlemata kõvasti tööd. See on üldse esimene kord, kui valitsus on suutnud Riigikogule esitada sellise koondaruande. Siinkohal suur tänu riigi pearaamatupidajale Juta Maarile, kes on teinud ära hiiglasliku töö riigi arvepidamise kokkuajamisel ja vastavusse viimisel rahvusvaheliste standarditega.

See aruanne ei vii küll praegu kokku tegevusi ja raha. Üks probleemi põhjusi on riigieelarve, mis ei ole tegevuspõhine. Teine on tegevusaruande probleem, mis 2004. aastal ei andnud ülevaadet ministeeriumite püstitatud eesmärkide, tegevuste ja nende maksumuse omavahelistest seostest.

Riigi raamatupidamise tase on võrreldes mullusega taas paranenud ja see on muidugi kõigiti tervitav.

Aga see, et arvestus on korras, ei tohiks olla midagi, mille üle me ekstra õnnelikud oleme. See on kõige elementaarsem asi, mida võib üldse tahta.

Nüüd, kus meil on olemas kogu riigi kohta käiv aruanne, on ka õige aeg arutada, kuidas selles aruandes olevat infot maksimaalselt ära kasutada. Ja seda nii täitevvõimu kui ka Riigikogu tasandil.

Mul on hea meel, et rahanduskomisjon kavatseb korraldada tuleva aasta algul koondaruande asjus põhjaliku arutelu ja Riigikontroll esitab ses suhtes oma soovitusel.

Head kuulajad!

Nüüd mõnest teemast, millele Riigikontroll on süvitsi tähelepanu juhtinud nii eelmisel aastal kui ka varem. Kõigepealt varast ja täpsemalt – kinnisvarast.

Riigil on umbes 7000 hoonet ja rajatist. Ma pean siin teie ees kahjuks läbi ajama umbkaudsete arvudega, sest see on üks valdkond, kus arvestus on jätkuvalt puudulik. Viga võib olla lausa sadades üksustes.

Riigivara Registri andmetel on riigi omandis hooneid ja rajatise maksumusega 7,4 miljardit krooni. Riigi koondbilansi järgi oli riigile kuuluvate hoonete ja rajatiste kogumaksumus aga üle kahe korra suurem.

Riigivara registris on ühelt poolt andmed üle paisutatud, sest seal on kajastatud ammu maha kantud ja lammutatud hooneid ning esineb ka hulgaliselt topeltkandeid. Teisalt on palju objekte, mida asutused ei ole Riigivara Registrisse mitmesugustel põhjustel kandnud. Kolmandaks – objektide väärtus ei vasta tegelikkusele, sest palju on registris nullväärtusega objekte, mis ei vasta aga nende varade turuväärtusele.

Arvestuse asjus on aastaid negatiivses mõttes silma paistnud Kaitseministeerium, kes sai pärandiks tohtu hulga nõukogude sõjaväeobjekte. Samas käib mul üle mõistuse olukord, et tänaseks, kui põhiseadusliku valitsuse tööle hakkamisest on möödas 13 aastat, pole ikka veel ühtset ja vähegi aktsepteeritaval tasemel koondnimestikku objektidest, mis on kaitseministeeriumi valduses.

Tunnustan siinkohal ametist lahkunud kaitseminister Jaak Jõerüüti, kes probleemi teadvustas ja asus aktiivselt selles vallas korda majja lööma. Loodan, et tema järglane Jürgen Ligi viib selle töö lõpule. Muide, paari kuu eest leidis Kaitseministeerium Tartu linnast veel seitse hoonet, mida neil seni arvel polnud.

Lugupeetud Riigikogu!

Valitsusel puudub kahjuks endiselt ühtne ministeeriumideülene kinnisvarapoliitika. Puuduvad ka arengukavad, mis tagaks, et hoonetesse ja rajatistesse tehtavad investeeringud oleksid põhjendatud ning looksid väärtust ka tulevikus.

Nii on jätkuvalt võimalik, et miljoneid võidakse raisata hoonete peale, mida tegelikult riigivõimu teostamiseks vaja pole. Selgete otsuste ja arengukavade puudumine maksab kätte igas valdkonnas.

Riigikontroll on pidevalt korranud: riigil peaks olema vaid see vara, mis on vajalik tema funktsioonide täitmiseks. Ülejäänud tuleb kas üle anda näiteks omavalitsustele, maha müüa või ära lammutada, et see ei risustaks riigi arvepidamist ega tühjendaks riigikassat.

Üks variantidest on olnud anda mittevajalikud hooned üle aktsiaseltsile Riigi Kinnisvara. Samas ei ole Riigi Kinnisvara Aktsiaselts neist aga huvitatud, sest need ei ole talle kasumlikud. Siit jõuamegi selle probleemipunkti juurde, mis seondub Riigi Kinnisvara Aktsiaseltsiga.

Kui see aktsiaselts neli aastat tagasi loodi, olin ma justiitsministeeriumi kantsler. Ma olin selle äriühingu loomise innukas toetaja. Miks? Aga sellepärast, et ligi poole minu tööajast kantslerina võttis tegelemine kinnisvaraga – kus midagi läbi sajab, kus on kohtumaja kokku vajumas, kus on vangimaja sein hakanud läbi paistma ja nii edasi ja nii edasi.

Ja siis tuli Siim Kallas välja visiooniga, kuidas kogu riigi kinnisvara haldamine koondada ühte äriühingusse ja vabastada riigiasutused sellega seotud muredest. Arvasin siis ja arvan ka praegu, et idee – vabastada riigiasutused neile mitteomasest tegevusest ja koondada kogu kinnisvaraga seotud tegevus ühe mütsi alla – oli ja on õige.

Probleem tekkis aga seal, kus Eestis ikka – asjad jäävad poolikuks. Head ideed lähevad lörri, sest riigiaparaat ei suuda neid tervikuna ellu viia, täitevaparaat on nõrk. Nii juhtus ka Riigi Kinnisvara mudeli rakendamisega.

Ministeeriumidele jäeti liiga vabad käed, ei kehtestatud üht ja kõigile kehtivat süsteemi. Tulemuseks on olukord, kus vara on üle andnud ainult kolm ministeeriumi 11st.

Siin ja seal kostub rahulolematuid häáli, et see või teine Riigi Kinnisvara pakutav teenus on liiga kallis jne. Süüdistuste laviin tabab just aktsiaseltsi Riigi Kinnisvara.

Ma arvan, et see ei ole päris õiglane. Need kurtjad unustavad ära, et probleem on süsteemi algusest peale sisse programmeeritud. Kui Riigi Kinnisvara teeb hooned korda, lisandub üürisumma sisse loomulikult ka investeeringu maksumus, sest hüve tarbija peab selle kinni maksma. See on loomulik.

Riigi Kinnisvara Aktsiaseltsi süsteemile üle minnes ei arvestatud aga asjaolu, et kui kogu riigi kinnisvara kiiresti ja korraga korda teha, kasvab ka tublisti üür ehk ministeeriumide kulud kasvavad.

See süsteem eeldab, et igal aastal tuleb riigieelarvesse planeerida summa, mis kataks kasvava üüri. Ja see raha oleks n-ö kindel kuluartikkel, millega tuleb arvestada.

Seega saab olemasoleva süsteemi hoida töötavana küll. Selleks tuleb ära otsustada tempo, kui kiiresti kogu riigi kinnisvara korda tehakse. See tempo peab olema selline, et eelarve vastu peaks.

Siin ei saa anda ministeeriumidele kontrollimatut voli muudkui sõlmida Riigi Kinnisvara Aktsiaseltsiga lepinguid, vaid tuleb koostada aastateks üleriigiline kindel kava ja sellest ka kinni pidada.

Tihti on kõlanud Riigi Kinnisvara aadressil ka süüdistused *à la* kujutage ette kui õudne, nad tahavad kasumit teenida. Juhin nende süüdistajate tähelepanu asjaolule, et Riigi Kinnisvara on olemuselt äriühing ja äriühingu loomulikult eesmärgiks ongi teenida kasumit.

Hoopis teine küsimus on, kas riik peaks kasutama oma kinnisvara haldamiseks riigile kuuluva aktsiaseltsi vormi. Võib olla on sobivam, kui aktsiaseltsi asemel oleks tegemist hallatava riigiasutusega või hoopis mõne ministeeriumi osakonnaga. Aga võib olla on siiski just aktsiaseltsi vorm kõige õigem? Ootame ära.

Rahandusministeerium on igatahes lubanud novembri jooksul teha kogu riigi kinnisvarapoliitika asjus põhjaliku analüüsi. Usun, et valitsus leiab vastuse ka küsimusele, kas hooned peaks olema Aktsiaseltsi Riigi Kinnisvara omand või aitab vaid näiteks haldusteenuse ostmisest. Või millise mudeli riik oma kinnisvara haldamiseks üldse valib?

Ja veel. Riigi äriühing ei otsusta oma asju iseseisvalt, juhatus tegutseb nõukogu näpunäidete järgi. Nõukogu planeerib aktsiaseltsi tegevust ja korraldab aktsiaseltsi juhtimist ning teostab järelevalvet juhatuse tegevuse üle.

Nõukogu on ka Riigi Kinnisvara Aktsiaseltsil ja siin saalis istuvad nii selle nõukogu endised kui ka praegused liikmed. Teil on meelevald ettevõtet suunata. Kasutage siis seda võimalust. Või kas mõni nõukogu otsus on jäänud täitmata?

Head kuulajad!

Riigikontrolli hinnangul on riigi äriühingute nõukogu vastutuse küsimus väga oluline. Seda vastutust tuleks täpsustada ning suurendada. Ma ei ole kahjuks märganud, et selles suhtes oleks olnud olulist edasiminekut. Omaniku esindajana vastutab nõukogu nii strateegilise juhtimise, säästlikkuse kui ka kõikvõimalike riskide maandamise eest.

Rõhutan – vastutuse küsimus on tegelikult keskne kogu riigiametis – vastutus tuleb iga tööülesande puhul teha konkreetseks. Siiani on sellist suhtumist välditud.

Nii ei teagi me, kes vastutab ikkagi selle eest, et sajad miljonid kroonid rahva raha on tuulde lastud sellistes projektides nagu näiteks Werol. Vastutamatus järel lõhnab Loomsete Jäätmete Käitlemise Aktsiaseltsi ümber toimuv. Ka selle, rahvasuus raipetehaseks kutsutava äriühinguga seotud probleemide ja väärarvestuste eest ei paista jällegi keegi vastutavat.

Ma ei mäleta ka juhtumit, kus riik oleks hagenud ametnikku, kelle rumaluse või vastutustundetuse tõttu riik raha on kaotanud. Mis õigusega on jätnud riik selle raha sisse nõudmata?

Lugupeetud parlamendiliikmed!

Vastutuse hajumine maksab kätte eriti nendes valdkondades, kus tegu on ministeeriumideüleste probleemidega. Eesti oludes võimendub see veel eriti siis, kui koos peavad töötama ministeeriumid, mille juhid kuuluvad erinevatesse erakondadesse.

Üha enam levib ka nn 11 kuningriigi efekt – igaüks talitab oma ministeeriumi piires ega salli, kui keegi tema mängumaale sekkub.

Ministeeriumideülese koostöö puudulikkuse nahka läks ka nn suhkrutrahvi lugu. Rahandus-ministeerium ja põllumajandusministeerium loopisid suhkruküsimust üksteisele. Ma ei tahaks seda suhkrujuttu täna pikalt ajada, sest see teeb meele mõruks. 7. novembril on Riigikontrolli suhkruaudit avalikul arutelul Riigikogu riigieelarve kontrolli komisjonis.

Ma olen täiesti nõus peaminister Andrus Ansipiga, kes ütles, et suhkru juhtumist tuleb õppida. Minu arvates seisab riigil ees põhjalik analüüs, vaadates laiemalt ministeeriumideülese suutlikkuse küsimust. Seda eriti Euroopa Liidu raha kasutamise valguses.

Üks valdkond, mille najal on hästi näha, milleni viib nn 11 kuningriigi poliitika, on infotehnoloogia arendamine. Jah, Eestit tuntakse maailmas eduka riigina infotehnoloogia ja arvutite kasutamise valdkonnas. Hiljuti näitas Eesti maailmale edukat e-hääletust.

Riigikontroll on aga ka uurinud, kuidas see Eesti edu seestpoolt välja paistab. Järeldus on, et meie IT tiigri hoog ja hüppevõime kipub raugema. Ja põhjuseks on puudulik IT-valdkonna koordineerimine.

Valitsuse seadus ei sätesta otseselt ühegi ministeeriumi vastutust IT-valdkonna tervikliku arendamise eest. Riigil puudub ka ülevaade tegelikest IT-kulutustest. Samuti pole kindel, et IT-valdkonnale eraldatud raha kasutatakse parimal viisil.

Siin tegid karuteene ka teie eelkäijad. Just nemad muutsid riigieelarve seadust nii, et alates 2003. aastast pole enam võimalik riigikassa kaudu saada ülevaadet tegelikest avaliku sektori IT-kulutustest. Eelmine Riigikogu pani IT-kulutused ministeeriumide majanduskulude sisse. Kuni 2002. aastani käsitleti infotehnoloogiakulusid riigieelarves aga eraldi artikli all.

Selleks et Eesti kui eduka IT-riigi mainet hoida ja edasi arendada, tuleb süsteemid pöörata kodanikku teenima, et inimesed tunnetaksid selget kasu.

Jah, meil on väga häid projekte, näiteks e-maksuamet, aga neid peaks olema rohkem ja nad peaksid omavahel suhestuma.

On absurdne, kui inimene peab jooksmas ühest asutusest teise, et ühe asutuse IT-süsteemist välja trükitud andmeid paberil teise viia, mis seal omakorda IT-süsteemi sisestatakse. E-riik ei tähenda pelgalt seda, et ametniku arvuti on ühendatud interneti.

Ei tohiks olla nii, et iga ministeerium arendab oma asja, leiutab oma jalgratast ja kulutab miljoneid, teine ministeerium teeb aga samalaadset asja, kulutades veelgi rohkem miljoneid.

Riigis on kasutusel näiteks mitukümmend erinevat raamatupidamisprogrammi. No millal me jõuame selleni, et oleks üks programm? Või millal me jõuame niikaugele, et kogu riigi raamatupidamine oleks jälgitav kõigi asutuste kaupa *online*-režiimis?

On väga hea, et Majandus- ja Kommunikatsiooniministeeriumi riigi infosüsteemide osakonnas on visandatud plaan, kuidas liita avaliku sektori infosüsteemid ühtseks elanikkonda ja organisatsioone teenindavaks loogiliseks tervikuks. Loodan, et see jällegi ei takerdu erimeelsustesse.

Alustagem kas või väikestest sammudest. Kui me vaatame valitsuse kuulsat elektroonilist istungisüsteemi, siis on see iseenesest küll suurepärane, aga ministeeriumide tahtmatus ajaga kaasas käia on sundinud seda väga head süsteemi kasutama kilplase moel.

Asi on ilmselt selles, et ministrid ja kantslerid tahavad endiselt imetleda oma allkirja paberil. Nii ongi olukord selline, kus ministeerium koostab dokumendid arvutis, siis aga trükib välja, siis need allkirjastatakse ja saadetakse riigikantsleisse. Seal skannitakse need paberid nagu fotod taas arvutisse ja riputatakse elektroonilise istungisüsteemi. See on absurdne. Kasutagem ometi digitaalallkirjastamist!

Mul on väga hea meel, et peaminister Andrus Ansip kuulutas nädal tagasi pressikonverentsil, et 1. jaanuar 2006 on see päev, mil valitsuse istungile ei tule enam paberdokumente. Riigikontroll läheb elektroonilisele kirjavahetusele üle juba detsembrist ja ma kutsun kõiki riigiasutusi sama tegema. Vajaduse korral kasutagem digitaalallkirja.

Head kuulajad!

Maksumaksja raha mõistlik kasutus peaks alguse saama siit saalist. Seetõttu kutsun ma parlamenti mõtlema, mida on võimalik ära teha, et maksumaksja eest paremini seista.

Üks neid küsimusi, mille üle ma kutsun diskuteerima, on vastutuse jaotus ministri ja kantsleri vahel. Riigikontrolli tööpraktikast lähtudes olen ma veendunud, et vastutus raamatupidamise ja vara arvestuse ning tehingute seaduslikkuse eest tuleb selgelt ja üheselt panna kantsleritele.

See tagab ka vastutuse järjepidevuse, on mõistlik nii teoorias kui ka praktikas. Meenutan, et näiteks Kaitseministeeriumis on meil kolmas minister aasta jooksul. Majandusministeeriumi võib tulla juba neljas minister aasta jooksul.

Lõpetuseks. Nii poliitik kui ka ametnik peab mõistma, et raha, millega ta ringi käib ja mille heaperemeheliku ja ratsionaalse kasutamise eest ta vastutab, ei ole tema asutuse või ministeeriumi oma – see on meie kõigi ühine raha, maksumaksja raha.

Kui seda vastutust hakata teadvustama, tunnevad ka inimesed, et riik seisab igäühe eest, et maksumaksja huvidega arvestatakse eelkõige. Nii tunnevad inimesed, et meie riik liigub kindalt edasi ja muutub paremaks. Kiiremini ja ausalt.

Ratsionaalsus rahaga ringikäimisel ja tulevikku suunatud otsused on hädavajalikud, sest me ei ole siin ju ajutiselt, me elame siin.

Tänan tähelepanu eest!

Riigikontrolöri vastused kirjalikele küsimustele, mis puudutasid Põhja Politseiprefektuuri 2003. a sõlmitud rendilepingut ASiga Kalev ja Lõuna Politseiprefektuuri 2004. a sõlmitud rendilepingut ASiga Tartu KEK

Vastus Riigikogu liikme Andres Herkeli kirjalikule küsimusele

Austatud proua Ergma!

Riigikogu liige Andres Herkel pöördus Riigikogu kodukorra seaduse § 147 alusel minu poole kirjalike küsimustega, mis puudutasid Põhja Politseiprefektuuri 2003. a sõlmitud rendilepingut ASiga Kalev ja Lõuna Politseiprefektuuri 2004. a sõlmitud rendilepingut ASiga Tartu KEK. Küsimused olid järgmised:

- 1. Kas ülalmainitud rendilepingute sõlmimisel järgiti kõiki seaduse nõudeid?**
- 2. Kuidas Te kommenteerite kahtlusi, et mainitud rendilepingud on riigile kahjulikud? Kas Te peate neid lepinguid riigile kahjulikeks või kasulikeks?**
- 3. Millised on Teie ettepanekud, et vältida riigile ebasoodsate rendilepingute sõlmimist tulevikus?**

Mul on hea meel tõdeda, et niivõrd tähtis teema, kui seda on riigi kinnisvara, sealhulgas bürooruumide haldamine, valmistab Riigikogu liikmetele tõsist muret. Olen juba mitmel aastal juhtinud neile probleemidele tähelepanu ning märkinud ka äsja Riigikogule esitatud ülevaates riigi vara kasutamise ja säilimise kohta 2004. aastal, et olukord paraneb visalt. Valitsusel puudub selge kinnisvarapoliitika ning seetõttu on Teie viidatud tehingute paigutamine üldisesse konteksti ja sellest tulenev hindamine suhteliselt raske.

Üürilepingute sõlmimise lugu on lühidalt järgmine: 28.01.2003. a sõlmis Tallinna Politseiprefektuur ASiga Kalev äriruumide üürilepingu 20 aastaks. Lepingu kohaselt andis aktsiaselts prefektuurile üürile olme- ja administratiivruumid Pärnu mnt 139 asuvas tootmishoones koos selle juurde kuuluva parkimismaaga. Üüritavate ruumide kogupind oli 8000 m² ja üür 150 krooni ruutmeetri eest kuus. Üüri hind sisaldas hoone haldamist ja hooldamist ning territooriumi korrastamist. Peale selle lisandusid maksed ruumidega seotud kommunaalteenuste (vesi, kanalisatsioon, elekter, küte jne) kasutamise eest, lähtudes tegelikest kulutustest.

11.03.2003. a sõlmis AS Kalev võlaõigusliku tagasiostuõigusega müügilepingu Pärnu mnt 139 kinnistu suuruse mõttelise osa müümiseks 87 miljoni krooni eest OÜ-le Raldon. Tehinguga võttis ostja endale kuni 90 miljoni krooni suuruse investeerimiskohustuse Tallinna Politseiprefektuuri uute ruumide parendamisse.

Vabariigi Valitsuse 02.10.2003. a korralduse nr 620-k "Loa andmine lepingu sõlmimiseks" alusel sõlmisid Politseiamet ja OÜ Raldon 03.10.2003. a uue üürilepingu, milles fikseeriti üüripinna suuruseks 14 000 m². Leping määrab üüri suuruseks ajavahemikul 01.01.2005.–01.01.2008 ühes kuus 172 krooni ruutmeetri eest. Alates 01.01.2008 võib igal aastal üüri tõsta, lähtudes tarbijahinna-indeksist, kuid mitte rohkem kui 3% aastas. See üürihind sisaldab mööbli maksumust, kinnisvara hooldust, kommunaalmakseid ja parkimiskohtade tasu territooriumil. Üksikuid komponente lepingu järgi eraldi välja tuua ei ole võimalik. Ümberehitustööd pidi tegema OÜ Raldon omal kulul Politseiametiga eelnevalt sõlmitud üürilepingu lisa kohaselt. Samuti on lepingus kirjas, et kui rendileping soovitakse lõpetada esimese 5 aasta jooksul, tasub üürnik leppetrahvi, mis on võrdne 5 aasta üürisummaga, millest on maha arvatud üürimaksete kogusumma, mille üürnik on lepingu ülesütlemise päevaks tasunud.

Vabariigi Valitsuse 08.07.2004. a korralduse nr 529-k alusel muudeti 03.10.2003. a otsust ning anti Politseiametile luba veel 2000 m² rentimiseks OÜ-lt Raldon asukohaga Tallinnas Pärnu mnt 139.

Sama kuupäeva korraldusega 530-k võimaldati ka Piirivalveametil üürida 20 aastaks 3300 m² OÜ-lt Raldon aadressil Pärnu mnt 139. Mõlemad lepingud sõlmiti sarnastel tingimustel nagu eelmisedki ja üürihinnaks määrati 150 kr/m².

Teine leping, millele Te oma kirjas viitate, sõlmiti Vabariigi Valitsuse 19.12.2003. a korralduse nr 847-k "Loa andmine lepingu sõlmimiseks" alusel. Politseiametil lubati sõlmida ASiga Rondam 20 aastaks üürileping 8844 m² suuruse kogupinna kasutamiseks asukohaga Tartus Riia 132. Leping sõlmiti ka sarnastel tingimustel nagu varasem Politseiameti leping Tallinnas Pärnu mnt 139 ja ruutmeetri hinnaks määrati 2005.–2006. aastal 162,5 krooni. Alates 2007. aastast saab üürile andja seda muuta, lähtudes tarbijahinnaindeksist, aga mitte rohkem kui 3%. Leping hind sisaldab mööbli kasutust ja kõiki kinnisvara korrashoiu teenuseid, kuid ei sisalda tugi- ja kommunikatsiooniteenuseid.

Juhin tähelepanu, et nimetatud lepingu sõlmimise lubamisel esitas Rahandusministeerium oma eriarvamuse. Rahandusministeerium märkis, et paremate renditingimuste saamiseks oleks võinud välja kuulutada riigihanke või vähempakkumise (kuigi riigihangete seadus seda otseselt ei nõua). Samuti täheldati, et lepingust ei selgu, mis on need tugi- ja kommunikatsiooniteenused, mida üürisumma ei sisalda, ning et leping võiks näha ette võimaluse leping lõpetada ka enne 5 aasta möödumist ilma leppetrahvita. Vaatamata nendele märkustele andis Vabariigi Valitsus Politseiametile lepingu sõlmimise loa.

Teie esitatud küsimustele saan vastata praegu järgmist:

1. Küsimusele vastamiseks antud kümne päeva jooksul ei ole võimalik kahjuks põhjalikult analüüsida ja sellest tulenevalt teha järeldusi selle kohta, kas lepingute sõlmimisel järgiti kõiki seadusi ning kas nimetatud lepingud on riigile kahjulikud või kasulikud. Põhjalikum analüüsi vajab just 2003. aastal toimunu, sh see, milliseid teisi võimalusi kaaluti ja miks otsustati just nende lepingute sõlmimise kasuks ning kas valitsus, andes loa Pärnu mnt 139 lepingu sõlmimiseks, ei olnud mitte juba sundseisus, kuna eelneva lepinguga oli kohustus juba võetud. Samuti tuleb analüüsida muid võimalusi, mida tol hetkel sai kaaluda: Riigi Kinnisvara ASi (või mõne muu äriühingu) teenus, uue büroohoone ehitamine või olemasoleva renoveerimine. Samuti on küsimusele vastamise aeg olnud liiga piiratud, et leida nende hoonekomplekside praegust võimalikku rendihinda vabal turul ning võrrelda seda praegu makstavaga.

2. OÜga Raldon sõlmitud lepingus fikseeritud üürihind sisaldab lisaks rendile ka mööbli maksumust ning hooldus- ja kommunaalteenuste tasusid. Kuna neid ei ole võimalik lõppsummast eraldada, siis ainult rendihinna võrdlemine praegu turul pakutavaga (turuhinnad 140–180 kr/m² ilma käibemaksu ja kommunaalmakseteta, Riigi Kinnisvara ASi pakkumised ligikaudu 60–180 kr/m²) võib viia vale tulemuseni. ASiga Rondam sõlmitud lepingust ei selgu samuti, kui suured on lõplikud kulud Politseiametile. Hindade võrdlemine ja võimaliku turuhinna leidmine eeldaks põhjalikum analüüsi ning kinnisvaraekspertide kaasamist. Vaid pärast põhjalikku analüüsi on võimalik anda hinnang, kas 20 aasta jooksul makstavad summad (kokku ligikaudu miljard krooni) on võrreldes uue hoone ehitamise või olemasoleva hoone renoveerimisega kõige säästlikum majandamise viis ja lähtub maksumaksja huvidest.

3. Praegu on mitmeid näiteid tehingutest, kus äriühing hoone omanikuna võtab renoveerimise ja hoolduskohustuse ning rendib selle riigile turuhinnaga edasi (või tagasi). Siin ei ole küsimus selles, kas tehing iseenesest on seaduslik, vaid pigem selles, kas riik peaks olema ise vara omanik või mitte. Kas riik peaks töötama sarnastes tingimustes jõukalt elava äriühinguga? Kas riik on nii rikas, et maksta praegu ja tulevikus oma büroopinna eest turuhinda? Kas keskmine kasutatav pind 5–38 m² riigiametniku kohta on mõistlik olukorras, kus erasektor saab hakkama ka 5–17 m²-ga?

Need on küsimused, millele peab eelkõige vastama valitsus ise. Praegu on sisuliselt kõik tehingud lubatud ning riigiasutuste huvi säästa ei ole märgata. Juba aastaid on rahandusministrid lubanud välja töötada büroopindade normatiivid, kuid seni ei ole see teoks saanud. Olen mures ka uue riigivara seaduse pärast, mis valitsuse kavade kohaselt pidi rakenduma 1.01.2006. a, kuid mida valitsus ei ole

täna veel arutanudki. See tähendab, et seadus, mis on põhialuseid sätestava tähendusega, ei rakendu plaanitud ajal.

Minu seisukoht on jätkuvalt, et valitsus peab sõnastama riigi kinnisvarapoliitika. Riik peaks omama ainult seda vara, mida tal on vaja riigi funktsioonide täitmiseks. Büroopindade valikul tuleks lähtuda mõistlikkuse ja säästlikkuse põhimõttest.

Riigikontrolöri vastus Riigikogu Isamaaliidu fraktsiooni liikmete arupärimisele seoses nn suhkrutrahviga

Riigikogus 16. oktoobril 2005. a

Lugupeetud Riigikogu esimees! Austatud parlamendiliikmed!

20. juunil esitasid Riigikogu liikmed Andres Herkel, Mart Laar, Tõnis Lukas ja Peeter Tulviste mulle neljast küsimusest koosneva arupärimise. Arupärimine tulenes Riigikontrolli auditist “Eesti riigiasutuste tegevus Euroopa Liiduga liitumise ajaks üleliigsete suhkrumarude tekkimise vältimiseks”. Selle auditi avalikustas Riigikontroll juuni algul ja selle ligi 200-leheküljelise materjali said ka kõik Riigikogu liikmed.

Auditi ajendiks oli Riigikogu riigieelarve kontrolli komisjoni pöördumine Riigikontrolli poole. Lähtudes sellest pöördumisest, seadsime auditi eesmärgiks selgitada, miks valitsus ei võtnud või ei pidanud otstarbekaks võtta kasutusele toimivaid meetmeid, et vältida üleliigsete suhkrumarude tekkimist ja sellest tuleneda võivaid kulutusi.

Enne küsimustele vastama asumist, tuletan meelde, et Eesti peaks praeguste arvestuste kohaselt maksma üleliigsete varude eest ligikaudu miljard krooni, sealhulgas üle 700 miljoni krooni suhkrust.

1. Kontrolliaruandest nähtub, et üleliigse laovaru tekkimist ei suudetud vältida valitsuse puuduliku tegevuse tõttu. Aruandest selgub, et süüdi on valitsuskabinet tervikuna. Kas teie arvates on valitsuskabineti liikmete suhtes võimalik lisaks poliitilisele vastutusele rakendada ka tsiviil- või kriminaalvastutust?

Meie ei otsinud oma auditis vastust küsimusele, kas Eestis on ministrite kui ka poliitikute suhtes lisaks poliitilisele vastutusele võimalik rakendada ka tsiviil- või kriminaalvastutust. Vastuse andmine sellele, paljusküsimusele ei kuulu minu kui riigikontrolöri pädevusse.

2. Kontrolliaruande olulisemate järelduste punktist 10 nähtub, et Põllumajandusministeerium teadvustas liigsete suhkrumarude tekke ohule tähelepanu juhtiva Euroopa Komisjoni põllumajanduse peadirektoraadi kirja olemasolu alles Riigikontrolli auditi käigus, kuigi Eesti esindusse Euroopa Liidu juures oli kiri saabunud 2003. aasta augustis. Kas auditi käigus tuvastati, kes on selles süüdi, et Põllumajandusministeerium teadvustas liigsete suhkrumarude tekke ohule tähelepanu juhtiva Euroopa Komisjoni põllumajanduse peadirektoraadi kirja suure hiline misega?

Kõigepealt sellest, millisest kirjast on jutt. Kuna mitmetes liituvates riikides olid suhkrumarud suurenenema hakanud, juhtis Euroopa Komisjoni põllumajanduse ja maa-arengu peadirektoraadi peadirektor Jose Maria Silva Rodriguez liituvate riikide tähelepanu sellele, et on vaja takistada spekulatiivsete varude loomist ning juhtida varusid loovate ettevõtjate tähelepanu sellele, et liigsed varud tuleb likvideerida. Peadirektori kirjas on ka lõik, mis ütleb, et info on edastatud selleks, et ametivõimud saaksid edaspidi takistada spekulatiivsete varude teket ning teavitada suhkrut tarnivaid ettevõtteid riskidest.

Kuna see polnud mingi rutiinne kiri või memo, vaid peadirektoraadi juhi pöördumine, siis oleks pidanud sellest kirjast informeerima Põllumajandusministeeriumi juhtkonda. Meile teadaolevalt ei jõudnud see kiri isegi mitte ministeeriumi osakonnajuhatajateni.

Euroopa Liidu juures oleva Eesti alalise esinduse juhi selgituse kohaselt anti see kiri esinduse juures ataseena töötavale Põllumajandusministeeriumi töötajale, kes oleks pidanud sellest ministeeriumi informeerima. Kas kiri Eestisse edastati ja kui edastati, siis kuhu ta kadus, seda meil selgitada ei õnnestunud. Atašee selgituse kohaselt ei ole ta kohustatud dokumentide faksimist registreerima.

Põllumajandusministeeriumis aga peab asjaajamiskorra kohaselt kõik atašee saadetud faksid registreerima, kuid üldjuhul seda ei tehtud. Ministeeriumi kantsleri selgituse kohaselt ei registreeritud fakse seepärast, et sel ajal – 2003. aasta suvel – olevat Brüsselist tulnud kõiksuguseid pabereid väga suurel hulgal!

Kirjast rääkimine on väärt seepärast, et see osutab olulistele puudustele riigiasutuste asjaajamise korralduses. Seesuguseid puudusi täheldasime me selle auditi käigus ka mitmel muul juhul.

3. Kontrolliaruande olulisemate järelduste punktist 5 nähtub, et üleliigse laovarude tasu seaduse oleks saanud vastu võtta varem. Kas auditi käigus tuvastati, milliste ametiasutuste või isikute tegevuse (või tegevusetuse) tagajärjel üleliigse laovarude tasu seadust õigeaegselt ei koostatud ega kehtestatud?

Edastan veel kord meie seisukoha selles küsimuses.

Nii toonane rahandusminister kui ka peaminister on väitnud, justkui ei olekski saanud selle seaduse eelnõu varem Riigikogule esitada. Oleks ikka saanud küll!

Euroopa Komisjon oli juba 2003. aasta novembri algul sätestanud laovarude üleliigseks hindamise põhimõtted ja nende varude eest tasu maksmise. Selle määruse põhiseisukohad olid meie ametnikel teada mitu kuud enne määruse vastuvõtmist. Valitsuskoalitsiooni üksmeele korral oleks saanud selle määruse rakendamiseks vajaliku seaduse eelnõu esitada Riigikogule juba 2003. aastal ning hea tahte korral oleks saanud seaduse vastu võtta juba jaanuaris 2004. Seadus oleks loonud varude osas vajaliku selguse.

Komisjoni 2004. aasta jaanuari nn suhkrumäärus lisas komisjoni novembrikuisele määrusele tegelikult vaid suhkrurahu turult kõrvaldamise võimaluse, st ei loonud ettevõtjatele uusi kitsendusi. Kui meil oleks olnud üleliigse laovarude tasu seadus juba olemas, oleks pidanud sellesse pärast komisjoni jaanuarikuise suhkrumääruse vastuvõtmist tegema vaid mõned muudatused.

Head kuulajad!

Ilmselt tekib teil küsimus, miks seaduse eelnõu alles 2004. aasta veebruaris Riigikokku jõudis? Aga sellepärast, et valitsus jõudis selle seaduse vajalikkuses üksmeelele alles 2004. aasta 29. jaanuaril. Oktoobrist selle ajani toimus vägikaikavedu Rahandusministeeriumi ja Põllumajandusministeeriumi vahel, sest kumbki ei arvanud, et peab selle valdkonna eest vastutama.

Põllumajandusminister selgitas valitsusele Euroopa Komisjoni nõudmisi, juhtis tähelepanu komisjoni määruses olevale sättele, et riik peab ettevõtjate üleliigsed varud maksustama. Rahandusminister oli 2004. aasta jaanuari keskpaigani seisukohal, et seda ei tohiks teha.

Seega pidurdas vajaliku otsuse tegemist rahandusminister. Samas ei oleks rahandusminister saanud kuidagi takistada põllumajandusministrit, kui põllumajandusminister oleks tahtnud komisjoni määruse rakendamiseks vajaliku seaduseelnõu välja töötada ning selle valitsusele arutamiseks pakkuda. Põllumajandusminister seda aga ei teinud. Iseküsimus on muidugi ka, kas valitsusjuht selle rahandusministri tahte vastaselt arutamisele oleks pannud.

Seega on minu vastus kokkuvõttes sellele küsimusele selline: seaduseelnõuga jääd i laias laastus hiljaks seepärast, et rahandusminister ei aktsepteerinud põllumajandusministri ettepanekuid ja põllumajandusminister ei esitanud neid valitsuse teistele liikmetele piisavalt jõuliselt ning konkreetselt, see tähendab ei esitanud seaduse eelnõu.

4. Üleliigse laovarude tasu seaduse võttis Riigikogu vastu 22. aprillil 2004. aastal ning see jõustus sama aasta 1. mail. Kas teie hinnangul oli selle seaduse sellisel kujul kehtestamine kooskõlas põhiseadusega?

Kõigepealt väike täpsustus: Riigikogu võttis seaduse vastu 7. aprillil, 22. aprill on tegelikult päev, mil president seaduse välja kuulutas.

Seaduste koostööla põhiseadusega hindab õiguskantsler, see pole Riigikontrolli pädevuses. Edastasingi selle küsimuse õiguskantslerile ja sain 11. augustil ka kirjaliku vastuse.

Õiguskantsler vastas, et ta menetles 2004. aastal kolme avaldust, milles vaidlustati üleliigse laovaru seaduse erinevaid sätteid. Kõigis neis avaldustes käsitleti muu hulgas ka selle seaduse koostööla õiguspärase ootuse põhimõttega. Vastustes avaldajatele ei märgi õiguskantsler, et see seadus oleks vastuolus põhiseaduse või teiste õigusaktidega.

Need vastused edastati ka mulle ning teatati, et õiguskantsleri seisukohad pole muutunud.

Täna teid tähelepanu eest!

Riigikontrolöri vastus Riigikogu liikme Peeter Kreitzbergi 29.09.2005. a esitatud arupärimisele

Riigikogus 14. novembril 2005. a

Lugupeetud juhataja, austatud arupärija! Head Riigikogu liikmed!

Riigikogu liige Peeter Kreitzberg pöördus minu poole 29. septembril nii kirjaliku küsimuse kui ka arupärimisega, mis puudutas Tallinnas Politseiprefektuurile, Politseiametile ja ka Lõuna Politseiprefektuurile ruumide üürimist 2003. aastal. Kirjalikule küsimusele me vastasime 14. oktoobril käesoleval aastal, täna siis vastus arupärimisele.

Arupärimisele vastamiseks analüüsis Riigikontroll arupärija osutatud üürilepinguid ning kogus informatsiooni nende sõlmimisele eelnenud majandusliku analüüsi, samuti peetud läbirääkimiste käigu kohta. Ainuüksi sündmuste kronoloogia on ligi viiekümnel lehel.

Tuleb tõdeda, et oluline osa ruumide üürilevõtmise põhjendatuse analüüsist ja aruteludest, kui need üldse toimusid, on kirjalikes allikates kajastamata.

Siseminister väitis 2005. aasta 26. oktoobri Postimehes, et Siseministeerium on korduvalt analüüsinud Politseiametile, Piirivalveametile ja Põhja Politseiprefektuurile ligikaudu 20 000 ruutmeetrise pinna üürimiseks sõlmitud lepingute tingimusi ning pidanud neid turusituatsioonile vastavaks ja riigile soodsaks.

Riigikontroll palus Siseministeeriumil nimetatud analüüsid esitada. Vastuseks saime, et need analüüsid on suulised.

Argumendid olevat toodud välja seletuskirjades. Nimetatud seletuskirjad on aga üldsõnalised, neis ei ole sisulist analüüsi.

Seega on hoonete üürimise majanduslikku põhjendatust puudutav informatsioon katkendlik, see koosneb suures osas asjaosaliste mälestustest, selgitustest ja kirjadest.

Austatud Riigikogu liikmed, protsessi läbipaistmatus võib paratamatult tekitada kahtluse, et ruumide üürimise otsus ei ole tehtud avalikes huvides ja et maksumaksja raha ei ole kasutatud säästlikult.

1. Kas peate otstarbekaks riigihanke korraldamata jätmist nõnda suuremahuliste ja pikaajaliste üürilepingute sõlmimisel?

Kui hoonete üürilevõtja oleks läbi viinud riigihanke, oleks ta sellega oluliselt vähendanud kahtlusi ja formaalselt koguni välistanud, et üürilevõtmise otsus on riigile kahjulik või soodustab põhjendamatult mõnd äriühingut.

Samas tuleb praktikat tundes möönda, et alati ei pruugi ainuüksi riigihanke või vähempakkumise korraldamisest majanduslikult enim põhjendatud otsuse tegemiseks piisata. Ka politseile ruumide üürimisel olnuks riigihanke läbiviimine soovitatav, ent see poleks kõrvaldanud kirjalikult esitatud majandusliku analüüsi vajadust.

Kui me tahame, et oleks võimalik avalikkusele kinnitada, et antud ajahetkel ja antud oludes on valitud riigile võimalikest variantidest kõige kasulikum, peavad

- asutuse ruumivajadus,
- erinevad võimalused,
- erinevate võimaluste vahel valimise kriteeriumid ning

- tehtud valiku põhjendus olema kirjas.

Läbipaistmatust asjaajamisest põhjustatud kahtluste tekkimisega on laiemas tähenduses kahju juba tekkinud, sest avalikkuse usaldust riigi vastu on kahjustatud.

2. Kas riigile on tekitatud majanduslikku kahju nimetatud rendilepingute sõlmimisega?

Väga lihtsalt väljendudes on majanduslik kahju tekkinud siis, kui asutuste tegeliku ruumivajaduse rahuldamiseks tegelikult kasutatavate võimaluste hulgast ei ole valitud säästlikkuse põhimõttest lähtudes kõige mõistlikumat.

Meenutagem esmalt arutusel olevate küsimuste võtmes majandusliku põhjendatuse analüüsi lihtsat ja loogilist raamistikku.

Kõigepealt tuleb taasesitamist võimaldaval kujul analüüsida, kas asutuste olemasolevatest ruumidest väljakolimine on üldse vajalik ja kui kiire sellega on. Järgmisena tuleb fikseerida ruumivajadus: kui palju ja millist pinda on asutustel vaja.

Võrreldes ruumivajaduse rahuldamise alternatiive, oleks loogiliselt esimene võimalik lahendus mõne riigile kuuluva hoone kasutamine.

Kui riigil endal sobivat hoonet pole, saab asuda järgmiste variantide kaalumise juurde.

Mõistagi on põhimõtteliselt võimalik ehitada riigieelarvevahendite arvel uus, vajadustele täpselt vastav hoone. Selle lahenduse kogukulukuse hindamisel tuleb arvestada ka planeerimise, projekteerimise, möbleerimise, tehnikaga varustamise, ülalpidamise jm kulusid. Sama alternatiivi teisend on ise ehitamine laenu toel. Sellisel juhul tuleb kulude hulka arvata ka laenuintressid. Kolmas variant on Riigi Kinnisvara ASi abiga sobiva hoone ehitamine või renoveerimine. Siin erinevalt eelnevatest variantidest jääks hoone Riigi Kinnisvara ASi omandisse. Muid tingimusi arvestamata on variantide kasulikkuse-kahjulikkuse telje kaugemas otsas hoone erasektorist üürimine.

Enne selle, vähemalt teoreetiliselt riigile kõige kulukama variandi kasuks otsustamist peaks eelnevalt kirjeldatud, riigile vähem kulukate võimaluste kasutamine olema aktsepteeritaval põhjustel välistatud.

Politseiametile, Piirivalveametile, Põhja Politseiprefektuurile ligi 20 000 ruutmeetri üüripinna hankimiseks ja Lõuna Politseiprefektuurile ligi 8600 ruutmeetri üüripinna ruumide hankimiseks on kasutatud äriühingult üürimise võimalust.

Asetagem nüüd teadaolevad faktid eelkirjeldatud analüüsiraamistikku.

Esmalt Tallinn

2002. aasta suvel koostati, lähtudes Politseiameti 2002. aasta tegevuskavast, Tallinna Politseiprefektuuri, Harju Politseiprefektuuri ja Politseiameti ühise hoonekompleksi esialgne ruumiprogramm. Selles märgiti, et vaja on 10 385 ruutmeetri suurust pinda. Hoone pidi rajatama Rahumäe tee 6. Ruumiprogramm edastati Riigi Kinnisvara AS-le, et saada hinnang kompleksi orienteeriva maksumuse kohta, üürihinna kohta ning projekteerimise ja ehitamise võimaliku ajakava kohta. Riigi Kinnisvara AS ei ole politsei sellele pöördumisele ametlikku vastust andnud.

Edasi hoonete üürimise võimaluste selgitamisest.

Tallinnas sõlmisid 2003. aasta 3. oktoobril Politseiameti esindaja Robert Antropov ja OÜ Raldon esindaja Mati Tusovi üürilepingu Politseiametile ja Põhja Politseiprefektuurile 14 000 ruutmeetri pinna üürimiseks aadressil Pärnu mnt 139. Seda lepingut täiendati 2004. aasta 8. juulil Politseiameti samade isikute allkirjastatud üürilepingu lisaga Politseiametile ja Põhja Politseiprefektuurile täiendava

2000 ruutmeetri pinna üürimiseks aadressil Pärnu mnt 139. Riigikontroll võrdles neid lepinguid Riigi Kinnisvara ASi pakutava arvatava hinnatasemega ja tellis eksperdihinnangud objekti õiglase üürimäära selgitamiseks Uus Maa Kinnisvarakonsultantide Osühingult, Ober-Haus Hindamisteenuste Osühingult ning Tartu hoonete kohta Uus Maa Tartu büroo Osühingult.

Juhin siinkohal teie tähelepanu sellele, et Riigi Kinnisvara ASi pakutud hinnatase põhineb võrdlemist mittevõimaldavatel alustel.

2003. aasta 24. septembril väljastas Riigi Kinnisvara AS oma pakkumise, lähtudes sama aasta augustis Siseministeeriumi poolt edastatud ruumiprogrammist. Tollal oli jutt 5615 ruutmeetrist. RKASi pakkumises oli üür 75 kr/m², millele oleksid lisandunud kinnisvara korrashoiu teenuste maksumus, mööbli maksumus ja käibemaks. Kui mainitud kulud arvata üürihinna hulka, et muuta hind komponentide osas Raldoni nõutava üüriga võrreldavaks, oleks üür olnud 147,5 kr/m². RKASi pakkumisele oleks lisandunud veel kommunaalmaksed, mis OÜ Raldon pakkumises on üürihinna sisse arvatud. Seega oleks RKASi pakkumine olnud Raldoni pakkumisega samas suurusjärgus kui mitte suurem.

2003. aasta 25. septembril, s.o päev pärast Riigi Kinnisvara ASi pakkumise saamist, oli Vabariigi Valitsuses arutusel korralduse "Volituste andmine üürilepingu sõlmimiseks OÜga Raldon" eelnõu. Vabariigi Valitsusele esitatud üürilepingus oli üürimäär 157 kr/m². Üürisumma sisse on arvestatud käibemaks, üür sisaldab mööbli maksumust ning kõiki kinnisvara korrashoiuga seotud tegevusi, välja arvatud tugiteenused ja kommunikatsiooniteenused, mille eest tasub üürnik, lähtudes teenuse osutaja ja üürniku vahel sõlmitud otselepingust. Üürihind sisaldab ka kommunaalmakseid.

2003. aasta 2. oktoobril andis Vabariigi Valitsus Politseiametile loa sõlmida 20 aastaks üürilepingu 14 000 m² kogupinna kohta järgmistel tingimustel:

- ajavahemikul 01.10.2003–31.12.2004 on üürihind 157 krooni ruutmeetri kohta;
- 2005–01.01.2008 on üürihind 172 krooni ruutmeetri kohta.
- Alates 01.01.2009. a on üürileandjal õigus üüri tõsta üks kord aastas 1. jaanuaril, lähtudes Eesti Statistikaameti avaldatud riikliku tarbijahinnaindeksi muutumisest, kuid mitte rohkem kui 3% aastas.

Üürileping sõlmiti Vabariigi Valitsuse korralduses toodud tingimuste kohaselt.

2004. aasta 8. juulil lubas valitsus Politseiametil võtta veel üürile 2000 m² pinda aadressil Pärnu mnt 139. Valitsus soostus sellega, et

- perioodil 1. juulist 2004 kuni 31. detsembrini 2008 on üürihind 150 krooni ruutmeetri kohta;
- alates 1. jaanuarist 2009. a on üürileandjal õigus üüri tõsta üks kord aastas 1. jaanuaril, lähtudes Eesti Statistikaameti avaldatud riikliku tarbijahinnaindeksi muutumisest, kuid mitte rohkem kui 3% aastas.

Vabariigi Valitsuse korralduses ei kajastu lepingutingimust, mille kohaselt on seoses üürileandja täiendavate investeeringutega riik kohustatud kõikide nimetatud hoones üüritud pindade eest üüri maksuma vähemalt 11 aastat.

Kirjeldatud võrdluse alusel on OÜga Raldon sõlmitud lepingus sisalduv üürihind riigile pigem soodne. Samas tuleb mõistagi silmas pidada seda, et üürile võeti hoone tervikuna ja pikaks ajaks ning see on ka üürileandjale kasulik.

Ma saan aru, lugupeetud juhataja, et minu aeg on ümber. Ma vabandan Riigikogu liikmete ja ka arupärijate ees, sest see faktoloogia on äärmiselt pikk ja ma tahtsin võimalikult täpselt selle teieni tuua, et välistada kaksipidi arvamuste võimalused.

Aitäh teile tähelepanu eest!

Arupärimisele vastamiseks ettenähtud aja lõppemise tõttu jäi esitamata järgnev osa vastusest:

Aastas tuleb Tallinnas OÜ-lt Raldon Põhja Politseiprefektuurile ja Politseiametile üüritud pindade eest maksta üüri 32,7 miljonit krooni.

Kinnisvaraekspertide hinnanguil on Pärnu mnt 139 büroohoone netoüürihind vahemikus 120–140 krooni ruutmeetrit. Hinnale lisanduks käibemaks, möbleerimise, kommunaal-, kinnisvara haldamise ja hooldamise kulud. Praegu makstav üür on 172 krooni ruutmeetrit kuus.

Riigikontroll palus kinnisvaraekspertidel visandada Tallinnasse politsei uue haldushoone (pinnavajadusega 16 000 ruutmeetrit) rajamise võimaliku maksumuse. Praegu oleks ekspertide hinnangul sellise hoone ehituslik maksumus 210–250 miljonit krooni. Maksumusele lisandunuks vajaduse korral ka krundi soetamise kulu. Eksperti hinnangul oluks 2003. aastal ehituslik maksumus 176,6 miljonit krooni.

Lepingud Tartus

Tartus allkirjastasid 2004. aasta 21. jaanuaril Politseiameti esindaja Robert Antropov ning ASI Rondam esindaja Kersti Seli üürilepingu Lõuna Politseiprefektuurile 8200 ruutmeetri pinna üürimiseks aadressil Riia tn 132 Tartus. Seda lepingut täiendati 2. augustil 2005, fikseerides üüripinnaks 8574 ruutmeetrit.

2003. aasta juulis saatis Tartu Politseiprefektuur kirjad OÜ-le Uus Maa Kinnisvarakonsultandid, OÜ-le Fantico ja AS-le Riigi Kinnisvara sooviga saada informatsiooni võimalike politseile sobivate üüripindade olemasolu kohta. Kirjades olid toodud politseipoolsed lähteandmed.

19. augustil 2003 moodustas Politseiameti tollane peadirektor Robert Antropov komisjoni, mille ülesandeks oli tulenevalt teenistuslikust vajadusest üürida loodavale Lõuna-Eesti Politseiprefektuurile Tartu linnas sobiv hoonekompleks. Komisjoni ülesanded olid:

- hinnata Tartu Politseiprefektuuri poolt koostatud lähteandmete alusel esitatud pakkumisi üüripindade osas ja välja selgitada parim pakkumine;
- läbi rääkida parima pakkujaga ning valmistada ette parima pakkujaga sõlmitava üürilepingu ja finantstaotluse kavandid.

Komisjon otsustas tutvuda peaaegu kõigi laekunud pakkumistega. Tehti objektide ülevaatus, tutvuti inventariseerimise jooniste ja krundi plaanidega. Võttes aluseks

- asukohanõuded – see tähendab ligipääsetavus nii auto kui ka ühistranspordiga, kaugus arestimajast, operatiivsõidukite ühendustee erinevate linnaosade suhtes, kommunikatsiooni ja tehniliste sidevahendite võimalused;
- ruumide ja territooriumi funktsionaalse sobivuse kriteeriumid – kasuliku pinna suurus, büroopind, parkla 250 sõidukile, autoremondikompleks, abiruumid;
- ajateguri – arvestades asjaolu, et uusi ruume vajatakse alates 2004. aasta algusest;

leidis komisjon, et kõige sobivam objekt läbirääkimiste alustamiseks on kinnisvarabüroo Uus Maa pakkumine kinnistule Riia mnt 136.

2003. aasta 27. oktoobril väljastas Riigi Kinnisvara AS oma pakkumise, lähtudes sama aasta 3. oktoobril Robert Antropovi poolt toodud Lõuna Politseiprefektuuri täpsustatud üüripindade vajadusest. Selle järgi kujunes üürimääraks 166,38 krooni ruutmeetrit. ASi Rondam üürihinnapakkumine oli 162,5 krooni, sisaldades ka spordisaali ja lasketiiru inventari. Seega oli Rondami pakkumine Riigi Kinnisvara Aktsiaseltsi pakkumisest soodsam. Kinnisvaraekspertide hinnangul on sellise büroohoone netoüür vahemikus 90–120 krooni ruutmeetrit. Netoüürile lisanduks käibemaks, kommunaalmaksud, mööbel ja kinnisvara haldamine ning hooldamine. Aastas tuleb üüri maksta 16,1 miljonit krooni.

Ekspertide arvamusel jääks Tartus 8800 ruutmeetri pinnaga uue politseihoone rajamise maksumus praegu vahemikku 95–105 miljonit krooni sõltuvalt viimistlustasemest. 2003. aasta juuli hindades oleks hind olnud 80 miljonit krooni.

Lõuna Politseiprefektuurile hoonete üürimisega Tartus seonduvad veel mõned detailid. Seoses uude politseimajja kolimisega ütles Lõuna Politseiprefektuur ennetähtaegselt üles oma ruumid Tartus Raekoja plats 9. Üürileandja OÜ Fantico pöördus lepingu lõpetamise ebaseaduslikuks tunnistamiseks kohtusse. Tartu Maakohus rahuldab osaliselt OÜ Fantico hagi. Maakohus tunnustas OÜ Fantico ja Lõuna Politseiprefektuuri vahel 9. aprillil 2000. aastal sõlmitud üürilepingu erakorralise ülesütlemisavalduse tühisust ja rendilepingu kehtivust ning jättis rahuldamata OÜ Fantico hagi Lõuna Politseiprefektuuri vastu lepingu täitmisele kohustamiseks. Kuu aja eest jättis Tartu Ringkonnakohus apellatsioonkaebuse rahuldamata ja Tartu Maakohu otsuse muutmata.

Uude haldushoonesse kolimise tõttu seisavad senini tühjalt riigile kuuluvad Lõuna Politseiprefektuuri endised büroohooned: Vanemuise 64 ja Tiigi 67. Nende kütmine, elekter ja korrashoid tekitab riigile kulusid.

Vabariigi Valitsuse 19. detsembri 2003. aasta korraldusega lubati Politseiametil sõlmida 20 aastaks üürileping 8844 m² suuruse kogupinna kasutamiseks Tartus Riia 132 järgmistel tingimustel:

- 1) ajavahemikul 1. maist 2004. a kuni 31. detsembrini 2004. a on üür ühe ruutmeetri eest 145 krooni kuus;
- 2) ajavahemikul 1. jaanuarist 2005. a kuni 31. detsembrini 2006. a on üür ühe ruutmeetri eest 162 krooni 50 senti kuus;
- 3) Üürilepingus võib ette näha õiguse muuta alates 1. jaanuarist 2007. a üüri suurust üks kord aastas vastavalt Statistikaameti poolt avaldatud tarbijahinnaindeksi muutumisele, kuid mitte rohkem kui 3% aastas.

Kokkuvõtteks

Veel kord juhin tähelepanu sellele, et riigi kinnisvarapoliitika võimaldab riigile kahjulikke tehinguid, pikaajalise kinnisvaraprogrammi puudumine aga sunnib teatud juhtudel asutusi iseseisvalt lahendusi otsima. On väga raske uskuda, et peale hoonete üürimise teisi võimalusi ei olnud. Paraku on tagantjärele raske kinnitada, kas teisi reaalselt kasutatavaid võimalusi oli.

3. Kas toodud näited tekitavad avalikkusele kindlustunnet, et avaliku sektori vahendeid kasutatakse seaduslikult ning tulemuslikult?

Avalikkusele saaks luua kindlustunde, et riigieelarve vahendeid on kasutatud eesmärgipäraselt ja säästlikult, kui riigiasutustele hoonete üürimisele või ehitamisele eelneb dokumenteeritud majandusliku põhjendatuse analüüs. Riigikontrolli 2006. aasta tööplaanis on audit, mille käigus analüüsitakse põhjalikult hoonete üürimise mõistlikkust ning mille tulemusena kujuneb raamistik, mille alusel on võimalik otsuste põhjendatust edaspidi hinnata. Sama raamistik võiks tulevikus aidata lepingute sõlmijatel kuritarvitusi või kuritarvitustena näivaid otsuseid vältida. Otsuste kontrollitavus ja kontroll saaks luua avalikkusele soovitava kindlustunde.

4. Hinnang Riigikontrolli sisekontrollisüsteemi kohta

Riigikontrolörina hindan Riigikontrolli sisekontrollisüsteemi tõhusaks, st sisekontrollisüsteem on reaalselt toimiv, ühtib protseduurireeglites kirjeldatuga, tagab asutuse seaduspärase ja säästliku toimimise ning ressursside kaitstuse.

Riigikontrolli sisekontrollisüsteem hõlmab struktuuri, juhtkonna suhtumist, kehtivaid protseduure jt meetmeid, mis annavad mõistliku kindlustunde, et

- asutuse tegevus on seaduspärane;
- asutuse varad on kaitstud raiskamise, ebasihipärase kasutamise, pettuste ja ebakompetentsest juhtimisest jms tingitud kahju eest;
- asutuse tegevus on säästlik, tõhus ja mõjus ning on tagatud teenuste kõrge kvaliteet;
- asutuse tegevust kajastav juhtimis- ja finantsinformatsioon on usaldusväärne, tõene ja õigeaegne.

Riigikontrollis on kehtestatud õigusaktidest tulenevad ning asutusesisesed vajalikud protseduuri-reeglid, neid täidetakse ja nende täitmist jälgitakse. Tagatud on kohustuste lahusus asutuse funktsioonide täitmisel, tehingute dokumenteerimisel ja autoriseerimisel ning toimub järelevalve.

Mihkel Oviir
riigikontrolör

5. Allkirjad majandusaasta aruandel

Riigikontrolli 31.12.2005. a lõppenud majandusaasta aruanne koosneb tegevusaruandest ja raamatupidamise aastaaruandest.

Riigikontrolli tegevjuhtkond on koostanud tegevusaruande ja raamatupidamise aastaaruande. Riigikontrolör ja direktor on majandusaasta aruande läbi vaadanud.

Mihkel Oviir
riigikontrolör

Tõnis Saar
Riigikontrolli direktor

31.05.2006

6. Audiitori järeldusotsus

AUDIITORI JÄRELDUSOTSUS

Riigikogule:

Oleme auditeerinud Riigikontrolli (edaspidi "Asutus") 31. detsembril 2005 lõppenud majandusaasta kohta koostatud raamatupidamise aastaaruannet. Selle aruande õigsuse eest vastutab Asutuse juhtkond. Meie vastutame arvamuse eest, mida avaldame raamatupidamise aastaaruande kohta meie auditi põhjal. Asutuse finantsaruanded seisuga 31. detsember 2004 on auditeeritud teiste audiitorite poolt, kelle märkusteta järelendusotsus nende finantsaruannete kohta on väljastatud 30. mail 2005.

Meie audit on läbi viidud vastavalt Eesti Auditeerimiseeskirjale. Nimetatud eeskirja kohaselt planeerime ja viime auditi läbi saamaks piisavat kinnitust asjaolule, et raamatupidamise aastaaruanne ei sisalda olulisi vigu ning valeandmeid. Audit hõlmab tõendusmaterjalide, millel põhinevad raamatupidamise aastaaruandes esitatud arvnäitajad ja avalikustatud informatsioon, väljavõtetist kontrolli. Audit hõlmab ka hinnangu andmist kasutatud arvestuspõhimõtetele ja juhtkonna poolt antud olulisematele raamatupidamislikele hinnangutele ning seisukoha võtmist raamatupidamise aastaaruande üldise esitusviisi suhtes. Usume, et meie poolt läbiviidud audit annab piisava aluse arvamuse avaldamiseks.

Oleme seisukohal, et raamatupidamise aastaaruanne kajastab olulises osas õigesti ja õiglaselt Asutuse finantsseisundit seisuga 31. detsember 2005, aruandeaasta majandustulemust ja rahavoogusid kooskõlas Eesti raamatupidamise seadusega ja Raamatupidamise Toimkonna juhenditega.

Veiko Hintsov
Vannutatud audiitor
31. mai 2006

AS Deloitte Audit Eesti